

Waterschap Rijn en IJssel

Jaarverslaggeving 2014

Waterschap Rijn en IJssel
Postbus 148
7000 AC Doetinchem
Bezoekadres:
Liemersweg 2
7006 GG Doetinchem
T (0314) 369 369 - F (0314) 343 258
www.wrij.nl - info@wrij.nl

Inhoudsopgave

	pag.
KERNGEGEVENS	3
VOORWOORD.....	4
SAMENVATTING JAARVERSLAGGEVING 2014	5
LEESWIJZER.....	7
HOOFDSTUK 1 JAARVERSLAG 2014	8
1.1. INLEIDING	8
1.2. ONTWIKKELINGEN IN 2014	8
1.4. PROGRAMMA VEILIGHEID.....	12
1.5. PROGRAMMA WATERSYSTEMEN.....	16
1.6. PROGRAMMA AFVALWATERKETEN	24
1.7. INVESTERINGSVOLUME.....	26
1.8. BEDRIJFSVOERING	27
VERPLICHTE PARAGRAFEN	32
1.9. ALGEMEEN	32
1.10. INCIDENTELE BATEN EN LASTEN	32
1.11. ONTTREKKINGEN AAN OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES EN VOORZIENINGEN	32
1.12. BELASTINGOPBRENGSTEN.....	33
1.13. WEERSTANDSCAPACITEIT.....	36
1.14. FINANCIERING	37
1.15. VERBONDEN PARTIJEN	38
1.16. EMU-SALDO	42
1.17. RISICOMANAGEMENT	42
1.18. TOPINKOMENS	43
HOOFDSTUK 2 JAARREKENING 2014.....	44
2.1. DE EXPLOITATIE REKENING IN ÉÉN OOGOPSLAG	44
2.2. BALANS	47
2.3. WAARDERINGSGRONDSLAGEN	48
2.4. TOELICHTING OP DE BALANS	50
2.5. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN EN RISICO'S.....	55
2.6. EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN	56
2.7. EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS	61
2.8. EXPLOITATIEREKENING NAAR PROGRAMMA'S.....	64
HOOFDSTUK 3 OVERIGE GEGEVENS	66
3.1. CONTROLEVERKLARING	66
3.2. VASTSTELLINGSBESLUIT	67
BIJLAGEN BEHORENDE BIJ DE JAARREKENING 2014.....	68

Kerngegevens

Algemeen	
Inwoners	Circa 650.000
Gemiddeld aantal inwoners per km ²	333
Oppervlakte waarvan de bodemgesteldheid is: <ul style="list-style-type: none"> • zandgrond 66%; • kleigrond 24%; • veengrond 2%; • overig 8%. 	Circa 195.000 ha.
Inliggende gemeenten	22
Provincies	2
Reglementaire taken	2
Gedelegeerde taken door provincie	1
Medewerkers	357
Formatie	333 FTE
Bestuur	
Leden algemeen bestuur	30
Heemraden (college van dijkgraaf en heemraden)	5
Vergaderingen algemeen bestuur	6
Info-bijeenkomsten algemeen bestuur	12
Vergaderingen college van dijkgraaf en heemraden	24
Zuiveringsbeheer	
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	13
Persleidingen	400 km
Gemalen	129
Te zuiveren afvalwater per jaar	Circa 66.000.000 m ³
Hoeveelheid slib per jaar	50.700 ton
Watersysteem	
Land	193.050 ha
Water	1.950 ha
Zwemwaterlocaties	17
Stedelijk gebied	23.500 ha
Hoofdwaterlopen	4.022 km
Gemalen	67
Stuwen	1.867
Primaire keringen	143 km
Regionale en overige niet primaire keringen	89 km
Financieel 2014	
Belastingopbrengst	€ 77,137 mln.
Jaarresultaat	negatief € 3,345 mln.
Balanstotaal	€ 372,407 mln.
Investeringsvolume	€ 22,549 mln.

Voorwoord

Voor u ligt de Jaarverslaggeving 2014 van Waterschap Rijn en IJssel. De jaarverslaggeving bestaat uit het jaarverslag en de jaarrekening.

Op grond van de Waterschapswet legt het college van dijkgraaf en heemraden verantwoording af aan het algemeen bestuur over het gevoerde financiële beheer en over de geleverde prestaties in relatie tot de eerdere (beleids-)voornemens. Deze verantwoording vindt plaats via de jaarverslaggeving, dat is voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

In de Waterschapswet, het Waterschapsbesluit en het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) zijn de verslaggevingsvoorschriften voor waterschappen vastgelegd. Deze jaarverslaggeving is in overeenstemming met deze voorschriften opgesteld.

De afgelopen jaren zijn door forse inspanning de beoogde besparingen gerealiseerd. Het management heeft hier ook in 2014 actief op gestuurd en stelt zich kostenbewust op. De gevolgen van de economische en financiële crisis zijn nog steeds voelbaar. Binnen en buiten het waterschap dalen inkomsten en worden uitgaven naar beneden bijgesteld. Bij het opstellen van de begroting 2014 bleek dat het financiële perspectief opnieuw beperkter was dan eerder aangenomen. De economische recessie brengt met zich mee, dat de prognoses voor de belastingopbrengsten gedurende het afgelopen jaar in beweging bleven. We zullen daar het komende jaar extra aandacht aan geven.

Met de waterschappen in Rijn-Oost en Waterschap Zuiderzeeland is het perspectief van samenwerken in 'shared services' verder verkend. Op 23 oktober 2014 is de bestuursovereenkomst Waterkracht door de vijf deelnemende waterschappen ondertekend. Samenwerken in Waterkracht is een nieuwe vorm van samenwerken. Dit vanuit onze overtuiging dat door samen te werken in shared services, de kwaliteit van onze bedrijfsvoering verbetert, de kwetsbaarheid vermindert en op termijn kosten bespaart.

Op het gebied van Waterveiligheid is in 2014 specifiek aandacht gevraagd voor de systeemdijk van dijkkring 48 en de afstemming met Duitsland vanwege de afhankelijkheid van ons gebied van dijken op Duits grondgebied.

Het ontwerp-Waterbeheerplan 2016-2021 is op 16 december 2014 door het algemeen bestuur vastgesteld. Het Waterbeheerplan is in samenwerking met de Rijn-Oost waterschappen opgesteld. Met het waterbeheerplan hebben we zicht op de ambities en opgaven voor de komende jaren. Op basis van deze opgaven in ons gebied is met de provincie verkend of en hoe we samen gaan werken. Hierbij zijn de ervaringen uit de samenwerking van de afgelopen jaren meegenomen. Gekozen is voor een nieuwe vorm die nauw aansluit bij de werkwijze van de Watervisie.

Naast de reguliere werkzaamheden zijn in 2014 met de vervanging van de automatiseringsinstallatie op de RWZI Lichtenvoorde, de opening van de gerenoveerde RWZI Dinxperlo met de Nereda-techniek en de business case 'Alginaat-extractiereactor' belangrijke stappen gezet in de verdere optimalisatie van de Afvalwaterketen.

Wij blijven investeren in en werken aan waterveiligheid, afgewogen waterbeheer en het verzorgen van afvalwaterzuivering.

De toets van de accountant op de financiële rechtmatigheid heeft plaatsgevonden. Evenals vorig jaar is het goed om te zien dat het waterschap wederom voldoet aan de gestelde normen.

Namens het college van dijkgraaf en heemraden,
drs. H.Th.M. Pieper, dijkgraaf

Samenvatting jaarverslaggeving 2014

Het begrotingsjaar 2014 is afgesloten. Het merendeel van de gestelde jaardoelen in de begroting is gerealiseerd.

Drie geplande prestaties zijn niet volledig gerealiseerd. Dit betreft:

- Oppervlak beheergebied waarvoor een Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR) is vastgesteld;
- Watergangen met HEN-functie die voldoen aan de eisen;
- Aantal afgesloten afvalwaterakkoorden met gemeenten.

Voor een nadere toelichting verwijzen we naar hoofdstuk 1.5. en 1.6.

Programma Veiligheid

Op het gebied van waterveiligheid en het landelijke Deltaprogramma zijn veel ontwikkelingen geweest. Zo is in 2014 het Deltaprogramma door de regering vastgesteld. Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is in ontwerp gereed en wordt in 2015 door de regering bekrachtigd. Door nieuwe inzichten en normering zijn in dijkkring 48 (nabij de grens met Duitsland) aanvullende maatregelen nodig. Gezien de omvang daarvan hebben we dit onderwerp met succes landelijk weten te adresseren. Het ziet er naar uit dat Duitsland zijn dijkenprogrammering in dijkkring 48 meer urgentie gaat geven.

Naast het reguliere beheer en onderhoud van de primaire en regionale waterkeringen zijn in 2014 vorderingen gemaakt met de gefaseerde afbouw van de schapenbeweidings op de dijken. In het kader van de calamiteitenzorg is het afgelopen jaar (in de vorm van praktijkoefeningen) extra aandacht geschonken aan de dijkbewakingsorganisatie.

Programma Watersystemen

In het programma Watersystemen stond in 2014 de uitvoering van de Waterovereenkomsten met provincies Gelderland en Overijssel centraal. De eindtermijn van de overeenkomst met de provincie Gelderland is verlengd naar eind 2014. De overeenkomst met de provincie Overijssel eindigt eind 2015. De subsidiebeschikkingen zijn maximaal benut.

Door de provincie Gelderland is voor het gebiedsproces Baakse Beek-Veengoot een intentieverklaring uitgewerkt in een afzonderlijke beschikking. In de stroomgebieden Schipbeek, Berkel, Baakse Beek, Oude IJssel en de Liemers zijn in 2014 diverse projecten afgerond of in uitvoering.

Programma Afvalwaterketen

Binnen het programma Afvalwaterketen is de 'Routekaart afvalwaterketen 2030' verder uitgewerkt; dit is onder meer vorm gegeven door samenwerking in energie en grondstoffen en onderzoek van centrale slibverwerking.

Er is o.a. een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de AVR en diverse andere partijen om de synergie voor energie-uitwisseling en reststromen verder te optimaliseren rondom de installaties. Daarnaast is een samenwerking verkend met een partnerorganisatie in Denemarken. De uitwisseling van ervaringen met 'synergie-industrieterreinen' op gebied van bio-energie en grondstoffen stond hierin centraal. We zien een toenemende belangstelling voor verdere initiatieven rondom Innofase (Duiven).

In het kader van het onderzoek van centrale slibverwerking is met externe partners een business case ontwikkeld voor de realisatie van een Alginaat-extractiereactor. Daarbij is nauwe aansluiting gevonden met het onderzoeksprogramma i.o. vanuit het Nationaal Alginaat Onderzoeks Programma (NAOP). Parallel aan dit traject is in het kader van Bioeconomy Innovation Cluster Oost Nederland (BICON) overleg gevoerd met de provincie voor de financiering en de rol die de provincie in dit project vervult.

Financiën 2014

Ten opzichte van de initiële begroting sluit de jaarrekening 2014, vóór verwerking van de mutaties op de reserves, met een toenemend tekort van afgerond €0,104 mln.

Bij dit laatste dient in ogenschouw te worden genomen dat in het resultaat over 2014 een incidentele last van €1,073 mln. is opgenomen die niet in de oorspronkelijke begroting was voorzien. De specificatie van deze incidentele last is in paragraaf 1.10 in dit jaarverslag opgenomen. Tevens is er een voorziening van €0,485 mln. gevormd voor nog af te handelen bezwaren van natuur-beherende instanties deze wordt verder toegelicht in paragraaf 1.11.

In onderstaande tabel treft u een specificatie aan van de kosten en opbrengsten in 2014, waarbij een vergelijking is gemaakt met de oorspronkelijke begroting.

(bedragen x €1.000)

	Begroting 2014 / Burap 2014-1	Burap 2014-2	Burap 2014-3	Rekening 2014	Begroting -/ Rekening
Totaal programmakosten	81.678	80.695	79.439	79.024	2.654
Toevoeging aan verplichtingen	0	0	150	485	-485
Innovatiefonds	0	0		270	-270
Incidentele kosten/opbrengsten	0	0	1.073	1.073	-1.073
Totaal belastingopbrengsten	-78.030	-77.292	-77.160	-77.137	-893
Totaal overige dekkingsmiddelen	-407	-370	-370	-370	-37
Resultaat voor bestemmen	-3.241	-3.033	-3.132	-3.345	-104

In hoofdstuk 2 (jaarrekening) lichten we de totstandkoming van het resultaat over 2014 nader toe.

Leeswijzer

De jaarverslaggeving bestaat uit drie hoofdstukken:

Hoofdstuk 1. Jaarverslag 2014

Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording over de realisatie van de in de begroting opgenomen te realiseren doelen en activiteiten. De verantwoording biedt, naast inzicht in de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd, de wijze waarop de beoogde effecten zijn behaald, de voortgang en afwijking tussen planning en realisatie ook inzicht in de netto kosten in relatie tot de daarvoor in de begroting opgenomen bedragen.

De verantwoording betreft de programma's Veiligheid, Watersystemen en Afvalwaterketen. In paragraaf 1.8 komt de bedrijfsvoering aan de orde. Vanuit het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) verantwoorden we in het jaarverslag ook de specifiek verplichte paragrafen.

Hoofdstuk 2. Jaarrekening 2014

De jaarrekening is de financiële verantwoording van het gevoerde beleid. Ook hier stelt de BBVW specifieke eisen aan de presentatie van de overzichten.

Hoofdstuk 3. Overige gegevens

3.1. Controleverklaring

In het laatste hoofdstuk is de controleverklaring opgenomen met daarin het oordeel dat de jaarstukken een getrouw beeld geven van de grootte en de samenstelling van de financiële positie per 31 december 2014, de baten en lasten over 2014 en dat in overeenstemming met de rechtmatigheidsgrondslagen is gehandeld.

3.2. Vaststellingsbesluit

Tevens is in dit hoofdstuk het besluit tot vaststelling en goedkeuring van de jaarrekening 2014 opgenomen

Hoofdstuk 1 Jaarverslag 2014

1.1. Inleiding

Deze jaarverslaggeving is ingericht op basis van de verslaggevingsregels voor de waterschappen. De hoofdlijnen van de voorschriften zijn vastgelegd in het Waterschapsbesluit en uitgewerkt in het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW). Het dagelijks bestuur van Waterschap Rijn en IJssel legt met deze jaarverslaggeving verantwoording af over het gevoerde beleid in 2014.

In de regeling Beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW) staat in art. 4.9 dat de indeling van de begroting en de jaarverslaggeving identiek zijn. M.a.w. de jaarverslaggeving is een spiegel van de begroting. Qua inrichting zien we op onderdelen kleine verschillen; deze hebben vooral betrekking op de wijze van presentatie en de nummering van de hoofdstukken.

1.2. Ontwikkelingen in 2014

In dit hoofdstuk gaan we in op de belangrijkste externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de begroting 2014 hebben voorgedaan.

1.2.1. Voorbereidingen waterschapsverkiezingen

Op woensdag 18 maart 2015 hebben, tegelijk met de (stembus)verkiezingen voor de Provinciale Staten, de waterschapsverkiezingen plaatsgevonden. De voorbereiding voor deze verkiezingen vond voor een groot deel in 2014 plaats. Om de verkiezingen organisatorisch in goede banen te leiden is veel afstemming geweest met de gemeenten in ons gebied.

1.2.2. Watergovernance in the Netherlands: Fit for the future?

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft in opdracht van de Minister van Infrastructuur en Milieu (IenM) en de Unie van Waterschappen een analyse gemaakt van de toekomst-bestendigheid van de organisatie van het Nederlandse waterbeheer. Het rapport *Watergovernance in the Netherlands: fit for the future*, dat op 17 maart 2014 is gepresenteerd, spreekt van een wereldwijd voorbeeld; een robuust en flexibel institutioneel en beleidsmatig kader; en brede erkenning voor innovatieve concepten. Tegelijkertijd zijn kanttekeningen geplaatst bij een 'risicobewustheidskloof' en het adaptief vermogen om op afvalwatergebied als kopgroep te blijven fungeren.

Het ministerie van IenM is naar aanleiding van het OESO-rapport over het Nederlandse waterbeheer een - zeer breed ingestoken - onderzoek gestart naar 'een toekomstbestendige en duurzame financiering van het waterbeheer'. Het eindrapport verwachten we in het voorjaar van 2015. Via de Unie van Waterschappen zijn wij nauw betrokken bij die verkenning, net als bij een onlangs ingestelde tijdelijke werkgroep die zich buigt over 'nut en noodzaak' om de waterschapsbelasting te herzien.

Daarnaast zijn we actief betrokken bij een onderzoek van het ministerie van IenM naar mogelijkheden voor modernisering van de zuiveringsheffing.

Dit om met een aangepaste belastingheffing betere uitgangspunten te bieden aan het concept van grondstoffenterugwinning, de doelmatige werking van onze zuiveringsinstallaties beter te waarborgen en het afhaken van grote lozers te voorkomen.

Nauwlettend volgen wij de uitkomsten van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof). Deze wet heeft als doel om het begrotingstekort van de Nederlandse overheid, ook wel 'EMU-tekort' genoemd, structureel te verlagen en de overheidsschuld te verminderen. De afspraken over invulling van de Wet Hof die het kabinet met de provincies, gemeenten en waterschappen maakte, geven de waterschappen perspectief om tot 2016 hun voorgenomen investeringen uit te voeren.

1.2.3. Programma Informatieveiligheid

Naar aanleiding van een aantal incidenten op het gebied van informatieveiligheid bij overheidsorganisaties heeft de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) besloten dat alle overheden voor het einde van 2014 een vorm van zelfregulering ten aanzien van informatieveiligheid gerealiseerd dienen te hebben. Via de Unie van Waterschappen is door middel van een programma hieraan invulling gegeven. Het programma omvat zowel sectorale als waterschap specifieke activiteiten.

Het Programma Informatieveiligheid heeft als doel een goede basis te leggen voor deze zelfregulering in de gehele waterschapssector. Informatieveiligheid is dan ingebed in de bedrijfsvoering. Over de status en de voortgang rapporteren we jaarlijks op het niveau van de sector en aan het eigen bestuur. Dit betekent dat het waterschap vanaf 2015 structureel gaat werken aan de zogenoemde 'baseline informatieveiligheid waterschappen' (BIWA).

Uit een in 2014 uitgevoerde risicoanalyse is gebleken dat het waterschap op ICT-technisch gebied op het gewenste niveau zit. Het gewenste niveau voor de organisatorische inrichting van informatieveiligheid en voor de wijze waarop we in de dagelijkse praktijk met informatieveiligheid omgaan, wordt nog niet gehaald. In Waterkracht-verband voeren we in 2015 een top-10 van maatregelen en activiteiten uit die vooral gericht zijn op verbetering van deze aspecten.

1.2.4. Waterveiligheid

In het afgelopen jaar is een actieve inbreng geleverd in het Deltaprogramma. Zo is meegewerkt aan het opstellen van de regionale voorkeursstrategie voor het Deltaprogramma Rivieren. Daarnaast is vanuit de beheerdersrol inbreng geleverd op het nieuwe waterveiligheidsbeleid en de nieuwe normen voor onze dijken. Het waterschap kan zich in algemene zin vinden in de voorkeursstrategie en in het nieuwe waterveiligheidsbeleid. Ten aanzien van differentiatie in normen, onderschrijven we het vertrekpunt van de risicobenadering. Verschillen in de gevolgen komen, als uitwerking hiervan, tot uitdrukking in een verschillende hoogte van de norm. De systeemdijk van dijkkring 48 vraagt specifieke aandacht voor de afstemming met Duitsland vanwege de afhankelijkheid van ons gebied van dijken op Duits grondgebied. De nieuwe normering leidt tot nieuwe opgaven voor het waterschap.

1.2.5. Rijkstoezicht waterkeringen door Inspectie Leefomgeving en Transport

Op basis van het Bestuursakkoord Water is het Rijk verantwoordelijk voor het toezicht op de primaire waterkeringen. Dit is voor het Rijk een nieuwe taak en deze is belegd bij de landelijke Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). In 2014 heeft het ILT bij twaalf waterschappen pilots uitgevoerd om ervaring op te doen met de vormgeving van dit toezicht.

Ons waterschap was aangewezen als pilot voor het onderdeel vergunningverlening en handhaving. De pilot vond in de maanden september/oktober plaats.

De pilots zijn in eerste instantie bedoeld om van te leren. De ervaringen worden gebruikt om in overleg met de beheerders, de waterschappen en Rijkswaterstaat, een landelijk toetsingskader vorm te geven in de jaren 2015-2016. Na 2016 gaat het ILT op basis van dit toetsingskader toetsen en rapporteren.

1.2.6. Samenwerking met de provincie Gelderland

Met het ontwerp-Waterbeheerplan 2016-2021, vastgesteld door het algemeen bestuur op 16 december 2014, hebben we zicht op de ambities en opgaven voor de komende jaren. Met de provincie Gelderland is verkend of en hoe we samen gaan werken aan de opgaven in het gebied. Hierbij zijn de ervaringen uit de samenwerking van de afgelopen jaren meegenomen. Gekozen is voor een nieuwe vorm, die aansluit bij de werkwijze van de Watervisie. In de overeenkomst staat hoe we samenwerken en hoe de taken en kosten worden verdeeld. Omdat de onderwerpen en de kostenverdeling daarvoor verschillen, werken we met programmatische. Door een continu programmeringsproces zijn de besturen van beide organisaties in staat in te spelen op actualiteiten en een veranderende omgeving.

1.2.7. Programmatische Aanpak Stikstof

Veel natuurgebieden met de status Natura-2000 in Nederland hebben last van een (te) hoge stikstofbelasting. Om (economische) ontwikkeling in de omgeving van die gebieden toch mogelijk te maken is in Nederland de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ontwikkeld.

Daarin worden allerlei omgevingsfactoren, zoals ook de waterhuishouding, geoptimaliseerd waardoor een beperkte toename van stikstofbelasting acceptabel wordt.

In ons beheersgebied liggen acht Natura-2000-gebieden; voor zeven daarvan is de PAS van toepassing. Voor deze gebieden is de watersituatie onderzocht. De aanpassingen van de lokale waterhuishouding worden 'water-PAS'-opgaven genoemd en zijn onderdeel van de beheerplannen voor deze gebieden. Het Rijk is verantwoordelijk voor de PAS en heeft het maatregelenpakket ter inzage gelegd.

Wij hanteren voor het uitvoeren van de PAS-maatregelen het 'veroorzakingsbeginsel'.

Dit komt erop neer dat Rijk en provincies ervoor zorgen dat alle noodzakelijke procedures worden doorlopen en eventuele belemmeringen worden opgelost en dat ook alle kosten voor het uitvoeren van de watermaatregelen door hen worden vergoed. Het waterschap zorgt ervoor dat deze maatregelen uiterlijk in 2021 zijn uitgevoerd. Hiervoor is voor de Natura-2000 gebieden Buurserzand, Haaksbergerveen en Witte Veen een overeenkomst met de provincie Overijssel getekend. In Gelderland is een overeenkomst voor de Natura-2000-gebieden in voorbereiding.

1.2.8. Ontwikkelperspectief Baakse Beek Veengoot

De regiegroep heeft, onder trekkerschap van het waterschap, het ontwikkelperspectief voor de Baakse Beek Veengoot afgerond en deze op een minisymposium aangeboden aan de opdrachtgever, Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland. Het perspectief geeft een integraal toekomstbeeld voor de gebruiksfuncties, waarbij we actief inspelen op de klimaatsveranderingen om zo een gezond, duurzaam en leefbaar gebied te behouden en te versterken. De beschikbaarheid van water, niet teveel en niet te weinig, is voor alle

gebruikers in het gebied een belangrijk issue. Klimaatverandering en beschikbaarheid van water zijn de verbindende elementen van dit perspectief.

Het gebied staat zelf aan het roer om de gewenste ontwikkelingen vorm te geven. Om tot daadwerkelijke realisatie van dit perspectief te komen is enige regie nodig en zijn tussen waterschap en provincie afspraken gemaakt om de loketfunctie de komende jaren te borgen. De koers en richting, die in dit perspectief wordt uitgezet voor het thema water, is beleidsmatig verankerd in het nieuwe waterbeheerplan.

1.2.9. Ontwikkeling van de uitgangspunten van de begroting 2014

In deze paragraaf blikken we terug op de uitgangspunten van de begroting 2014. De volgende onderwerpen komen hierbij aan bod: rente, inflatie en lonen.

Renteontwikkeling

In de begroting 2014 is gerekend met een renteomslag van 3,3%.

De gerealiseerde renteomslag bedraagt in 2014 2,8%. Door de financiële crisis is de rente op de kapitaalmarkt lager dan in de begroting was aangenomen. De in 2014 afgesloten leningen hebben een neerwaartse invloed op de renteomslag van 2014.

Ontwikkeling inflatie

In de begroting 2014 is uitgegaan van een inflatiepercentage van 2% (€0,696 mln.). Volgens de Kernegegevenstabel (december 2014) van het Centraal Planbureau (CPB) bedroeg de inflatie voor 2014 1,0%(€0,348 mln.).

Loonontwikkeling

In de begroting 2014 is gerekend met 1% stijging (€0,211 mln.) van de kosten. De lonen zijn conform de geldende CAO, met een looptijd tot 1 januari 2014, verwerkt. In 2014 heeft overleg met de vakorganisaties plaatsgevonden over een nieuwe CAO. In 2015 verwachten wij een akkoord over een nieuwe CAO voor de waterschappen.

De effecten van deze ontwikkelingen zijn verwerkt in het jaarresultaat.

Programmaverantwoording

1.4. Programma Veiligheid

Het beheersgebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt door 144 kilometer primaire waterkeringen tegen rivierwater beschermd. Daarnaast zijn waterkeringen langs regionale wateren en compartimenterende waterkeringen aangewezen. Verder beheert het waterschap de zomerkades langs de grote rivieren.

Onze doelstelling voor de waterkeringen is: *het realiseren en handhaven van het wettelijk vereiste veiligheidsniveau*. Dit geldt zowel voor de primaire als voor de regionale waterkeringen. De beleidsruimte van het waterschap voor het waterkeringbeheer ligt vooral in de wijze waarop wij de noodzakelijke verbeteringen en het reguliere onderhoud uitvoeren.

1.4.1. Veilige waterkeringen

Algemeen

Naast de reguliere werkzaamheden in het kader van het noodzakelijke beheer en onderhoud van de waterkeringen, zijn in 2014 het groot onderhoud van inspectiepaden en de verbetering van de Westervoortsedijk fase 3 in Arnhem afgerond. Daarnaast is in 2014 specifieke aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- Deltaprogramma Rivieren en Dijkkring 48;
- Dijkverbetering Pannerden-Loo (nHWBP) in dijkkring 48;
- Afbouw pacht schapenbeweiding;
- De verbetering van de regionale kering om Tuindorp;
- De voorbereiding voor de verbetering van compartimenterende waterkering van het stroomkanaal van Hackfort;
- Voorbereidingen voor het herstel van de kademuren in Arnhem, Doesburg en Zutphen;
- Overige initiatieven van derden (overnachtingshaven en sluiscomplex Eefde).

Ontwikkelingen binnen dit programma

- Deltaprogramma Rivieren
Dijkkring 48 bestaat in totaal uit circa 98 kilometer waterkering, waarvan 53 kilometer in Nederland en 45 kilometer in Duitsland ligt. Bij een dijkdoorbraak op Duits grondgebied inundeert een groot deel van dijkkring 48. Daarbij zijn de gevolgen op Nederlands grondgebied zeer groot. We hebben bij het Rijk aangedrongen op het volwaardig meenemen van de grensoverschrijdende aspecten van - in het bijzonder - dijkkring 48 en de gevolgen hiervan voor een nieuwe norm.
In een Nederlands-Duitse studie naar de normstelling van de totale dijkkring 48 staat de noodzaak om met onze Duitse burens afspraken te maken en zo het risico op overstromingen te verkleinen, centraal.
- Nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (nHWBP)
De bekostiging van het Hoogwaterbeschermingsprogramma is sinds 2012 deels bij de waterschappen neergelegd, op basis van de verdeling 50% Rijk en 50% waterschappen.

Op grond van de 'Wijziging Waterwet inzake doelmatigheid en bekostiging hoogwaterbescherming', in werking getreden met ingang van 1 januari 2014, verandert de waterschapsbijdrage in een 40% bijdrage door de waterschappen plus een 10% projectgebonden bijdrage door het betreffende waterschap van het onderhavige dijkverbeteringsproject. De programmering tot en met 2019 bevat één project van ons waterschap. Het betreft hier het project Pannerden/Loo in dijkkring 48. Om dit te realiseren is de planvoorbereiding en uitwerking gepland t/m 2016; de aanbesteding en uitvoering vinden plaats in 2017. Er is een consequentieanalyse gemaakt van projecten van derden waarmee koppel-kansen ontstaan.

- Afbouw pacht schapenbeweiding

De ambitiesdiscussie in 2013 heeft een versnelling gebracht in de vraag hoe we om gaan met schapenbeweiding op primaire waterkeringen. Schapenbeweiding is een relatief dure onderhoudsmethode omdat de benodigde afrastering periodiek vervangen dient te worden. Daarnaast geldt dat om waterbouwkundige redenen veepadten bij golfbelasting en overslag snel tot erosie leiden. Met de

afbouw van pacht schapenbeweiding realiseren we op termijn een besparing. In overleg met de pachters worden afspraken gemaakt over de restlevensduur van de omheiningen. Aan het einde van de levensduur investeren we niet meer in dure omheining en eindigt schapenbeweiding op dat perceel.

- Initiatieven derden

We zijn in toenemende mate betrokken bij grotere initiatieven van derden die een aanpassing van onze waterkering tot gevolg hebben. In Arnhem, Doesburg en Zutphen worden projecten voorbereid om de rivier beter bij de stad te betrekken. In Eefde en in Lobith werken we met Rijkswaterstaat samen om een sluiscomplex te vergroten en een overnachtingshaven te realiseren.

De nieuwe normering voor alle primaire waterkeringen in ons land, die wettelijk in 2017 wordt vastgesteld, maakt deze samenwerkingen complexer, omdat we nu al weten dat deze normering voor sommige van onze waterkeringen grote gevolgen heeft.

1.4.1.1. Prestatie-indicatoren Waterbeheerplan 2010-2015

De realisatie van de doelstellingen van het programma Veiligheid bewaakt het waterschap aan de hand van prestatie-indicatoren.

<i>Prestatie-indicator WBP</i>	<i>totaal</i>	<i>realisatie 31-12-2013</i>	<i>planning 31-12-2014</i>	<i>realisatie 31-12-2014</i>
1. Km's primaire waterkering dat voldoet aan de normen	144	135	135	135
2. Km's regionale waterkering dat voldoet aan de normen	40	39	39	39

Toelichting

1. In 2011 zijn alle primaire keringen getoetst aan de normen van de derde toetsronde. 133 kilometer waterkering voldoet aan de normering. Over meerdere trajecten met een lengte van 11 kilometer is de primaire kering afgekeurd. Inmiddels zijn enkele trajecten (ca. 2 km) verbeterd, zodat op dit moment nog 9 km afgekeurd blijft. Na uitvoering van het project Ruimte voor de Rivier blijft daarvan over ca. 4,2 kilometer dijk. Hiervoor worden verbeteringswerken geprioriteerd en voorbereid in het landelijk Hoogwaterbeschermingsprogramma (nHWBP).
2. Voor de regionale kering (1 km), de kade rond Tuindorp, voeren we een impactanalyse uit. 39 van de 40 km. regionale kering voldoet aan de norm.

1.4.1.2. Financieel overzicht programma Veiligheid

Overzicht benutting exploitatiebudget programma Veiligheid 2014

(bedragen x € 1.000)

Programma	Begroting 2014	Realisatie 2014	% Realisatie
Veiligheid (incl. HWBP)	4.583	4.558	99%

Overzicht investeringen programma Veiligheid 2014

(bedragen x € 1.000)

Programma Veiligheid	Begroting 2014 (netto)	Realisatie 2014	% realisatie t.o.v. van begroting
Investeringsbedrag (incl. HWBP)	4.250	5.081	
Investeringsbedrag (netto)	4.250	5.081	120%

De realisatie 2014 sluit op een bedrag van afgerond € 5,081 mln. Dit is € 0,831 mln. hoger dan het vastgesteld volume in de begroting. De hogere realisatie wordt nagenoeg volledig veroorzaakt door de bijdrage aan het nHWBP-fonds.

De bekostiging van het Hoogwaterbeschermingsprogramma is sinds 2012 deels bij de waterschappen neergelegd, op basis van de verdeling 50% Rijk en 50% waterschappen. De 'Wijziging Waterwet inzake doelmatigheid en bekostiging hoogwaterbescherming' verandert de waterschapsbijdrage in een 40% bijdrage door de waterschappen plus een 10% projectgebonden bijdrage door het betreffende waterschap van het onderhavige dijkverbeteringsproject.

Het wettelijk besluit van de 40% bijdrage van de waterschappen gaat in per 2014.

Deze wetswijziging is door zowel de 2e als de 1e kamer overgenomen. In de perspectievennota 2014-2017 en in de begroting 2014 is uitgegaan van een bijdrage aan het nHWBP van 40%.

De wetswijziging heeft tot gevolg dat de waterschappen voorlopig toch nog van 50% bijdrage moeten uitgaan tot het moment dat daadwerkelijk de grote projecten uitgevoerd worden. Deze zitten echter voor het merendeel in de initiatief/voorbereidingsfase.

1.4.2. Calamiteitenzorg

Ontwikkeling calamiteitenzorg hoog water

In 2014 is er op het gebied van calamiteitenzorg, naast de reguliere opleiding en oefenactiviteiten, vooral energie gestoken in:

- een aantal concrete producten, zoals een opzet van de calamiteitenorganisatie en uitgewerkte rolprofielen. Daarnaast is actief meegewerkt aan een aantal deelproducten uit het landelijke uitvoeringsprogramma, zoals een (eerste aanzet tot een) scenariobank en een landelijk protocol voor inzet en ondersteuning in binnen- en buitenland. In het najaar van 2014 is door de leden van de calamiteitenorganisatie deelgenomen aan een oefenweek waarbij communicatie en informatievoorziening centraal stonden. Voor onze handhavers, de toezichthouders en de bestuurders is een oefening gehouden van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. Het meerjarenplan 'Waterschap Rijn en IJssel op weg van Calamiteitenzorg naar Crisisbeheersing' is afgerond.

- het Flood Information and Warning System (FLIWAS). De belangrijkste overweging van Waterschap Rijn en IJssel om Fliwas te gebruiken is de mogelijkheid om hoogwater- informatie te delen met de autoriteiten in Nordrhein-Westfalen (NRW). Door de keuze van de Nederlandse Fliwas-gebruikers om niet te participeren in de Duitse doorontwikkelingsplannen van Fliwas, verdwijnt deze mogelijkheid tot informatiedeling met de Duitse partners en beperkt de waarde van gebruik van de Nederlandse Fliwas versie voor ons waterschap tot een minimum. Daarom gaan wij, in afstemming met de betrokken partijen, met ingang van 2015 geen gebruik meer maken van deze Nederlandse Fliwas versie. De informatie-uitwisseling met de Duitse partners is geborgd door afspraken dat ons waterschap de komende jaren gebruik maakt van het communicatie onderdeel van de Duitse Fliwas versie, zodat informatiedeling met de autoriteiten in NRW is gewaarborgd.

1.5. Programma Watersystemen

Onze doelstelling voor het waterbeheer in gemiddelde situaties is: *het realiseren van een duurzaam en veerkrachtig ingericht watersysteem, dat de in het waterbeheerplan vastgestelde waterfuncties ondersteunt*. Daartoe is ultimo 2011 voor het hele beheergebied het Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) opgesteld. Hierin nemen wij ook eventuele overschrijdingen van de landelijke risiconormen voor wateroverlast mee. De maatregelen die daarvoor nodig zijn, zijn primair gericht op het beheer van water.

Daarnaast geven wij (mede) invulling aan bijvoorbeeld recreatieve beleving (zowel stedelijk als landelijk) en cultuurhistorie.

1.5.1. Watersysteem

1.5.1.1. Prestatie-indicatoren Waterbeheerplan 2010-2015

De realisatie van de doelstellingen van het programma Watersystemen worden aan de hand van prestatie-indicatoren bewaakt.

Waterkwantiteit

<i>Prestatie-indicator WBP</i>	<i>totaal</i>	<i>realisatie % per 31-12-2013</i>	<i>planning % per 31-12-2014</i>	<i>realisatie % per 31-12-2014</i>
1. Oppervlak beheergebied waar GGOR is vastgesteld (%)	100%	88%	100%	90%
2. Oppervlak dat voldoet aan normen wateroverlast (%)	100%	99%	99%	99%

Toelichting:

1. De brede GGOR Baakse Beek-Veengoot is in 2014 niet als GGOR vastgesteld, maar als hydrologisch perspectief. Uitwerking in deelgebieden is noodzakelijk voor vaststelling van een GGOR. De studies voor Buurserzand/Haaksbergerven en Witte Veen zijn afgerond.
2. In 2014 en 2015 toetsen we opnieuw met de nieuwe KNMI-klimaatscenario's. De resultaten van deze nieuwe toetsing dienen als basis voor de kwantiteitsopgave.

<i>Prestatie-indicator WBP</i>	<i>totaal</i>	<i>realisatie 31-12-2013</i>	<i>planning 31-12-2014</i>	<i>realisatie 31-12-2014</i>
3. TOP-gebieden waar maatregelen zijn uitgevoerd	p.m.	2	2	2

Toelichting:

3. In 2014 waren geen anti-verdrogingsmaatregelen in TOP-gebieden voorzien.

EVZ, HEN en SED

Onze herinrichtingsprojecten zijn integraal van karakter. Daarin combineren wij doelen op gebied van kwaliteit (Kader Richtlijn Water (KRW)) en kwantiteit met o.a. recreatief medegebruik en cultuurhistorie.

Deze projecten moeten ook opleveren dat aan de gestelde ecologische functies Hoogst Ecologische Niveau (HEN), Specifiek Ecologische Doelstelling (SED) of Ecologische VerbindingsZones (EVZ) wordt voldaan.

<i>Prestatie-indicator WBP</i>	<i>totaal</i>	<i>realisatie % per 31-12-2013</i>	<i>planning % per 31-12-2014</i>	<i>realisatie % per 31-12-2014</i>
1. Watergangen met EVZ-functie die voldoen aan de eisen (%)	65%	41,0%	56,0%	56,0%
2. Watergangen met HEN-functie die voldoen aan de eisen (%)	100%	56,2%	57,6%	56,2%
3. Watergangen met SED-functie die voldoen aan de eisen (%)	40%	39,2%	44,6%	44,6%

Toelichting:

1. In 2014 is o.a. in het kader van de waterovereenkomsten met de provincies Gelderland en Overijssel ongeveer 50 km beekherstel gereed gekomen die als ecologische verbindingszone is benoemd
2. In 2014 zijn geen HEN-watergangen heringericht. De geplande 1,5 km (1,4%) wordt in 2015 uitgevoerd (Boven-Slinge, Burloseweg).
3. In 2014 is o.a. in het kader van de waterovereenkomsten met de provincies Gelderland en Overijssel ongeveer 10 km beekherstel gereed gekomen waar een SED-doelstelling van toepassing is (= 5,4% SED). De opgave uit het WBP voor 2014 is daarmee gerealiseerd.

System op orde, waterkwantiteit

Binnen het deelprogramma 'Watersysteem op orde' zijn in 2014 een aantal investeringsprojecten afgerond. Deze hebben o.a. betrekking op het renoveren van stuwen en gemalen, het baggeren van watergangen en vijverpartijen en het vervangen van beschoeiing in stedelijk gebied. Door de gunstige weersomstandigheden verliep de renovatie van twaalf stuwen in de Keizersbeek voorspoedig. De voorbereiding voor het vervangen van de elektrische installatie en aandrijving van drie grote waterkwantiteitsgemalen ligt op schema. Het noodzakelijk droogzetten van deze gemalen is gecombineerd met de aanleg van de vispassages in het kader van het project Blauwe Knooppunten (RWS).

Waterkwaliteit

Onze doelstelling voor de waterkwaliteit conform de KRW is: *de waterlichamen en overige watergangen voldoen in 2015 aan de gewenste chemische toestand en aan de gewenste ecologische kwaliteit door het uitvoeren van maatregelen; uitstel is mogelijk tot 2021 of 2027.* Op basis van ons monitoringsprogramma stellen wij eens in de drie jaar de bestaande toestand vast. Voor het bereiken van de KRW-doelen zetten wij vooral in op herinrichting van beeksystemen in combinatie met verbetering van RWZI's en pilots in samenwerking met de landbouw. Daarnaast zorgen wij dat de zwem- en recreatieplassen aan de (hygiënische) zwemwaternormen voldoen.

Prestatie-indicator WBP	totaal	Realisatie 31-12-2013	planning 31-12-2014	realisatie 31-12-2014
1. Aantal waterlichamen dat voldoet aan normen voor chemische stoffen	35	7	7	7
2. Aantal waterlichamen (totaal 35) dat voldoet aan de doelen voor biologische groepen, als onderdeel van het GEP	35	5	5	7
3. Aantal waterlichamen (totaal 35) dat voldoet aan de Milieukwaliteitseisen voor de Overige Verontreinigende Stoffen en Biologie Ondersteunende Stoffen	35	4	4	17
4. Aantal stuwen vispasseerbaar gemaakt	78	70	100	100

Toelichting:

1. Door normoverschrijdingen van de som van de PAK's benzo(ghi)peryleen en indenopyreen, halen we de Goede Chemische Toestand niet.
2. Deze cijfers presenteren het aantal waterlichamen dat voldoet aan de nieuwe concept-doelen (GEP's). Daarnaast werken we volop aan een aantal uitvoerende maatregelen om het halen van de GEP's dichterbij te brengen.
3. Begin 2014 is conform nieuwe afspraken voor normen voor nutriënten en nieuwe toetsystematiek voor nutriënten (one in is all-in) voor Rijn Oost de toestand in beeld gebracht. Verder is een nieuwe landelijke tool toegepast voor tweedelijsbeoordeling van koper en zink. Vooral deze tweedelijsbeoordeling voor koper en zink heeft ertoe geleid dat meer waterlichamen dan voorheen voldoen aan de normen voor Overige Verontreinigende Stoffen. Metalen die volgens de eerstelijsbeoordeling normoverschrijdend zijn, zijn dat voor een groot deel volgens de tweedelijsbeoordeling niet meer. Volgens deze tweedelijsbeoordeling beoordelen we in welke mate de aanwezige metalen (koper en zink) biologisch beschikbaar en dus toxisch zijn.
4. In 2014 zijn 30 vispassages opgeleverd binnen de waterovereenkomsten met de provincie Gelderland, provincie Overijssel en Rijkswaterstaat. De opgave uit het WBP voor 2014 is daarmee gerealiseerd.

Waterovereenkomst Gelderland

Het uitvoeringsprogramma van de Waterovereenkomst Gelderland bestaat uit 33 uitvoeringsprojecten: alle projecten zijn uitgevoerd. Enkele projecten zitten nog in de nazorgfase.

Voortgang van de prestaties

	Beschikking	Gerealiseerd		Begroting	Realisatie		
		Realisatie t/m 2013 (a)	%	2014	2014 (b)	Totaal (a + b)	aanvullend i.v.m. werk met werk maken
WOK GELDERLAND	Totale prestaties						
ha. grondinrichting	124	58	47%	71	66	124	-
aantal vispassages	23	10	43%	13	15	25	2
ha. anti-verdroging	70	70	100%	0	0	70	-
km. beekherstel	63	32	51%	36	31	63	-
bovenwettelijke maatregelen	2	1	50%	1	1	2	-

Voortgang financiën

De prestaties zijn in 2014 gerealiseerd conform het contract. De beschikking gaat uit van bruto € 35,4 mln. aan subsidiabele kosten, inclusief de kosten voor grondaankopen van € 6,12 mln. Aan subsidiebijdrage is € 26,2 mln. opgenomen in de beschikking.

Waterovereenkomst Overijssel

De uitvoeringsperiode voor het subsidiecontract van de Waterovereenkomst met de provincie Overijssel eindigt eind 2015. Het uitvoeringsprogramma van de Waterovereenkomst Overijssel bestaat uit 6 uitvoeringsprojecten.

Voortgang van de prestaties

De prestaties, zoals opgegeven in drie beschikkingen door de provincie Overijssel, zijn met de realisatie van vijf bestekswerken voor eind 2014 gerealiseerd. Voor het project Buurserbeek Lankheet (Veddersbrug-Mentinkweg) is aan de provincie Overijssel om verlenging gevraagd tot 31 december 2015. Het uitvoeringswerk start in januari 2015 en is in de zomer van 2015 gereed.

	Beschikking	Gerealiseerd		Begroting	Realisatie				
		Totale prestaties	Realisatie t/m 2013 (a)		%	2014	2014 (b)	Totaal (a + b)	nog te realiseren in 2015
WOK OVERIJSEL									
km. beekherstel	17,65	7,35	42%	15	7,8	15,15	2,5	-	
aantal vispassages	14	2	14%	14	11	13	1		
M3 waterberging	137.500	0	0%	111.000	105.000	105.000	65.000	32.500	

Beschikking Baakse Beek

Conform de intentieverklaring Baakse Beek heeft de provincie Gelderland een subsidiebeschikking afgegeven voor de realisatie van acht projecten in het stroomgebied van de Baakse Beek. Voor de realisatie van deze projecten handelen we zowel de aankoop van de benodigde gronden als de proceskosten voor het gebiedsproces Baakse Beek-Veengoot t/m 2014 af binnen de bestaande waterovereenkomst.

In overleg met de provincie Gelderland is besloten om de afgegeven subsidiebeschikking te wijzigen en te richten op de projecten die vóór eind 2015 worden afgerond.

Voortgang van de prestaties

Beschikking Baakse Beek	Beschikking	Gerealiseerd		Begroting	Realisatie				
	Totale prestaties	Realisatie t/m 2013	%	2014	2014	2015	2016	Totaal	Aanvullend i.v.m. werk met werk maken
ha. grondinrichting	39	0	0%	0	0	14	25	39	-
km. beekherstel	8	0	0%	0	0	0	8	8	-
aantal vispassages	5	0	0%	0	0	5	0	5	-

De provincie Gelderland heeft in november 2013 de getekende intentieverklaring Baakse Beek uitgewerkt in een beschikking. Deze beschikking is in overleg met de provincie deels aangepast. De invulling van de beschikking is geconcretiseerd binnen het gebiedsproces Baakse Beek-Veengoot. Naast de inhoudelijke wijzigingen is ook uitstel van de subsidietermijn aangevraagd van eind 2015 naar eind 2017 in verband met de uitspraak van Raad van State over het bestemmingsplan Bakerwaard. De beschikking kent een maximale cofinanciering van € 1,5 mln.

Overige subsidies Watersysteem

Naast eerdere genoemde projecten zijn er ook beschikkingen afgegeven voor:

(bedragen x € 1.000)

Beschikking	Subsidieplafond
Havikerwaard-Faissantenbos en project Landbouw op Peil	2.267
Restauratie Watermolen Berenschot	415
Renovatie en herbestemming Rijngemaal Pannerden	500
Drie beekherstelprojecten + natschade Rijnstrangen	3.199

De uitvoeringsperiode van deze projecten eindigt ultimo 2015.

Blauwe knooppunten (overeenkomst Rijkswaterstaat) inclusief subsidies

De overeenkomst met Rijkswaterstaat bestaat uit het vispasseerbaar maken van vijf

Blauwe knooppunten, te weten:

- Monding Schipbeek + onderleider Twentekanaal
- Monding Berkel (gemaal Helbergen)
- Monding Baakse Beek
- Monding Grote Beek

De uitvoeringsperiode voor het contract met Rijkswaterstaat eindigt ultimo 2015.

In de overeenkomst met Rijkswaterstaat is overeengekomen dat vier vispassages in beekmondingen naar de IJssel en één vispassage nabij de onderleider onder het Twentekanaal voor eind 2015 gerealiseerd zijn. Drie vispassages (onderleider Twentekanaal, mondingen Baakse Beek en Grote Beek) zijn gereed. De bestekken van twee aan te leggen vispassages (mondungen Schipbeek en Berkel) komen in het voorjaar 2015 in uitvoering.

Berkel

Voor de realisatie van de deelprojecten 'hermeandering van de Berkel bij Almen Zuid', de 'herinrichting op Huis de Voorst', 'de vispassages Besselink en Warken' en het 'Berkelpark' is in 2014 een uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld. Met de uitvoering is gestart. De realisatie van deze werken gaat in nauw overleg met alle gebiedspartijen. De grondtransactie van de kavelruil Berkeldal vindt plaats nadat het bestemmingsplan onherroepelijk is vastgesteld.

Voor de herinrichting EVZ Berkel tussen Lochem en Zutphen zijn in 2014 twee bestekken opgeleverd. Mede vanwege de weersomstandigheden is de uitvoering van al deze projecten voorspoedig verlopen en laten een bijzonder goed resultaat zien. Op basis van de beleidsopgave voor de Kader Richtlijn Water zijn daarmee alle prestaties voor de Berkel tussen Almen en Zutphen gerealiseerd. Voor het traject van de Berkel tussen Lochem en Almen starten we in 2015 met de voorbereiding voor het restant van de (KRW) beleidsopgave, zoals in het Waterbeheerplan 2016-2021 is opgenomen.

Oude IJssel

De herinrichtingsprojecten van de Oude IJssel en de Aastrang tussen stuw Ulft en de Rijksgrens zijn eind 2014 geheel gerealiseerd. Daarmee zijn ca. 16,8 ha natte natuur met waterberging, 2 vispassages en ca. 3,5 km fietspaden aangelegd. Bovendien is stuw Voorst in de Aastrang gerenoveerd. De herinrichting van het Waalse Water is geheel afgerond. Dit geldt ook voor de vispassages in de Bielheimerbeek te Gaanderen.

Het gewijzigde bestemmingsplan voor de vispassage met natuurinrichting bij stuw de Pol is vastgesteld. De benodigde grond is in bezit van het waterschap en de waterwetprocedure voor dit project loopt.

Dit project valt niet meer onder de Waterovereenkomst maar is onderdeel van de aanvullende beschikking die de provincie in november 2014 heeft afgegeven. Na uitvoering van dit project is invulling gegeven aan het 'uitvoeringsconvenant EVZ Oude IJssel' van 2003, met uitzondering van de inrichting van stapsteen Drempt en vispassage stuw Doesburg.

De vispassage stuw Doesburg is onderdeel van de overeenkomst Blauwe Knooppunten met Rijkswaterstaat. De definitieve opslagplaats (DOP) Drempt is onderdeel van een grotere stapsteen Drempt. De exploitant heeft de DOP bijna gevuld en werkt toe naar een eindafwerking in 2016/2017. Met gebiedspartijen werken we aan een inrichtingsplan van de stapsteen.

Gebiedsproces Winterswijk

Turbo kavelruil

Binnen deze 'snelle' kavelruil stellen de overheden financiële middelen beschikbaar en dienen partijen in het veld zelf de ruil concreet te maken. Het proces van de turbo kavelruil was intensief en is nagenoeg afgerond. Er is draagvlak voor het proces. Voor de wateropgave komt ca. 30% van de gewenste cultuurgrond en ca. 90% van bestaande natuur beschikbaar voor inrichtingsmaatregelen. De grondverwerving voor onderhoudspaden is minder dan 10%.

Realisatie van de GGOR/Natura2000/PAS-maatregelen is onderdeel van het gebiedsproces Winterswijk. Hierover worden met de provincie Gelderland afspraken gemaakt in een samenwerkingsovereenkomst voor de periode 2015-2021.

Overdracht stuwrecht en renovatie stuwen Boven-Slinge

Voor de renovatie van de stuw bij watermolen Berenschot en de aanleg van de vispassage is de cofinanciering gehonoreerd. Er ligt een definitief ontwerp. Een bestemmingsplanwijziging is nodig voor de aanleg van de vispassage. De opzet is om deze procedure samen met de waterwetprocedure te doorlopen. Indien dit niet leidt tot een beroepsprocedure kan de uitvoering in het zomer/najaar van 2015 vorm krijgen. Voor de integrale renovatie van het stuw- en watermolencomplex Den Helder is een samenwerkingsovereenkomst getekend met een plaatselijke ondernemer en de gemeente Winterswijk. Deze ondernemer heeft als trekker van het totale plan een gewijzigd subsidieverzoek ingediend bij de provincie. Uitvoering is voorzien in het najaar van 2015.

Liemers

GGOR Havikerwaard

Het algemeen bestuur heeft op 1 juli 2014 het definitief projectplan ongewijzigd vastgesteld. Met de beheerder van het landgoed 'Middachten' is in overleg de schadecompensatie bepaald.

Tegen het projectplan zijn vijf beroepschriften ingediend. Het werk zit in de besteksfase met een vergunningentraject. De provinciale subsidiebeschikking is ontvangen.

Rijnstrangen

De procedure voor het afhandelen van de vernattingschade op basis van het peilbesluit is intensief. Het vraagt om een bestuurlijke risicoanalyse en kost daarom tijd.

De Gebiedscommissie Rijnstrangen heeft verzocht om meer vaart en duidelijkheid te creëren in het realiseren van de doelen (natuuropgaven en landbouwstructuur-versterking). Hiertoe zijn met het gebied de uitgangspunten voor een gebiedsproces in de Rijnstrangen geïnventariseerd en vastgelegd. De provincie is trekker van het gebiedsproces, legt de noodzakelijke middelen vast en stelt instrumenten beschikbaar. Het waterschap faciliteert.

Naar aanleiding van het besluit van het waterschap over de hoogte van de natschade-compensatie hebben een aantal reclamanten rechtstreeks beroep aangetekend bij de rechtbank. Totdat de rechtbank hierover uitspraak heeft gedaan houden we de behandeling van het bezwaar door de bezwaarschriftencommissie van de overige reclamanten aan.

Om te beoordelen of het instellen van het nieuwe peil kan plaatsvinden zonder het gebiedsproces te frustreren, volgt het waterschap daarom het proces nauwlettend. De werkgroep Rijnstrangen (onderdeel van de gebiedscommissie LiemERS++) adviseert het waterschap hierover. Zodra vaststaat dat het effectueren van het peilbesluit geen gevolgen heeft voor het gebiedsproces, stellen wij het nieuwe peil in. Dat vindt in ieder geval uiterlijk september 2016 plaats.

1.5.1.2. Onderhoud watersystemen

In de Perspectievennota 2014-2017 is besloten de ambities bij te stellen. Voor het onderdeel beheer en onderhoud binnen het taakveld watersysteembeheer geven we vanuit de exploitatie invulling aan de nadere uitwerking van twee bezuinigingsmaatregelen.

1. *Onderhoudsarme herinrichting/ beheer van natuurlijke watergangen.*

Bij de vaststelling van de Perspectievennota 2014-2017 en de begroting 2014 is besloten vanaf 2014 structureel te bezuinigen door het onderhoud van de natuurlijke watergangen en aanliggende landschapselementen te minimaliseren. Deze opgave is nader ingevuld door het minder afvoeren van het vrijkomende maaisel van watergangen en de frequentie van het onderhoud van natuur- en retentieterreinen te halveren en door een verdere optimalisatie van de bedrijfsvoering. Vanaf het voorjaar van 2014 is dit ingevoerd. Er is veel tijd besteed aan het inpassen in de bedrijfsvoering en een zorgvuldige communicatie. Terugkijkend op het afgelopen maaiseizoen is deze maatregel succesvol verlopen met een relatief gering aantal reacties uit het beheergebied.

2. *Beperken waterschapszorg: geen onderhoud kleine watergangen tot in beginsel 20 ha afwaterend oppervlak.*

De wijze waarop het waterschap watergangen afstoot met een afvoer kleiner dan 20 l/sec (ca. 700 km) is in 2014 uitgewerkt. De verantwoordelijkheid voor het onderhoud van deze watergangen komt dan bij de aanliggende ingelanden te liggen. In samenspraak met partners worden drie pilots in verschillende deelgebieden uitgevoerd en geëvalueerd. Uiterlijk eind 2015 is de evaluatie hiervan voorzien.

1.5.1.3. Recreatief medegebruik en cultuurhistorie

- Recreatief medegebruik

Het waterschap heeft in de samenwerking met lokale overheden een positieve grondhouding ten aanzien van (extensieve vormen van) recreatie. In herinrichtingsprojecten bieden wij, waar mogelijk, ruimte voor passief medegebruik door wandelaars en fietsers.

Oude IJssel:

Langs de Oude IJssel is veel ruimte voor recreatief gebruik. De sluis en het stuwtterrein de Pol is opengesteld voor recreatief gebruik. Het terrein is een knooppunt van recreatieve routes, o.a. doorgaand fietspad langs de Oude IJssel en het Pieterpad

Brugbediening te Doetinchem:

In samenspraak met de gemeente Doetinchem is onderzoek gedaan naar de bedieningstijden van de bruggen met de vraagstelling of dit efficiënter kan worden georganiseerd. Uit het onderzoek zijn een aantal bouwstenen gekomen dat leidt tot verdere efficiency. Hierover vindt ook afstemming plaats met diverse stakeholders. Het verkeersbesluit ter wijziging van de brugbedieningstijden is in voorbereiding.

Ook bij andere projecten werken wij mee aan de ontwikkeling van actief recreatief gebruik en verlenen wij medewerking aan initiatieven van derden.

- Cultuurhistorie

Gemaal Oude Rijn:

Een actueel voorbeeld van behoud van de cultuurhistorie is de renovatie en herbestemming van het gemaal Oude Rijn (in stand houden van het gemaalcomplex als cultuurhistorisch erfgoed).

1.5.1.4. Internationale samenwerking

Doelstelling (middel)lange termijn

Kennisuitwisseling op internationaal niveau dat regionale knelpunten in de waterhuishouding bespreekbaar maakt en waarbij de waterpartners gezamenlijk aan oplossingen werken.

Voortgang deeltraject: Uitvoeren samenwerkingsprojecten in Suriname, Nicaragua en Vietnam.

- Suriname: Het Waterplatform Nickerie is inmiddels gelanceerd;
- Nicaragua: Na veel discussie met LBSNN koersen wij op een afronding van dit project;
- Vietnam: In samenwerking met de waterschappen Vechtstromen, Schieland en de Krimpenerwaard, Roer en Overmaas, Vallei en Veluwe neemt ons waterschap deel aan een internationaal project in Vietnam. In de Zuidoost Aziatische delta wordt al langer gewerkt aan een hoogwaterbeschermingsprogramma. Voor de verdere ontwikkeling daarvan zijn vijf trainingsmodules ontwikkeld die door ervaren Nederlandse waterschappers gegeven worden. Het gaat om de onderwerpen management, flood risk management, project management, water finance en wastewater treatment. Het trainingsprogramma in Vietnam heeft rond de jaarwisseling 2014/2015 plaatsgevonden.

1.5.2 Financieel overzicht programma Watersystemen

Overzicht benutting exploitatiebudget programma Watersystemen 2014

(bedragen x € 1.000)

Programma	Begroting 2014	Realisatie 2014	% Realisatie
Watersysteem	34.970	34.474	99%

Overzicht investeringen programma Watersystemen 2014

(bedragen x € 1.000)

Programma Watersysteem	Begroting 2014 (netto)	Realisatie 2014	% realisatie t.o.v. van begroting
Investeringsbedrag (incl. verv. Inv)	10.000	10.882	
Investeringsbedrag (netto)	10.000	10.882	109%

De realisatie ultimo 2014 is € 0,882 mln. hoger dan het begroot investeringsvolume.

Dit wordt vooral veroorzaakt doordat beide waterovereenkomsten in een afrondende fase verkeren, waardoor veel projecten in 2014 in uitvoering zijn. De hoge uitvoeringspiek resulteert in een lichte overschrijding van het beschikbare investeringsvolume. De effecten voor de exploitatie (kapitaalkosten) zijn beperkt.

1.6. Programma Afvalwaterketen

Het afvalwater van huishoudens en bedrijven in het beheersgebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt via gemeentelijke rioolstelsels aangevoerd op de 129 rioolgemalen en 13 rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Voor het transport van het afvalwater heeft het waterschap 435 km transportleiding in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater wordt zuiveringsslib geproduceerd en op vijf RWZI's ontwaterd.

De doelstellingen voor het inzamelen en transporteren van afvalwater zijn: *optimaliseren van het inzamelen en transport van afvalwater volgens de afspraken uit het landelijke Bestuursakkoord Water en het terugdringen van lozingen uit het transportsysteem op het oppervlaktewater*. Samenwerking met gemeenten is hiervoor een belangrijke voorwaarde.

1.6.1. Prestatie-indicatoren Waterbeheerplan 2010-2015

Prestatie-indicator WBP	totaal	realisatie 31-12-2013	planning 31-12-2014	realisatie 31-12-2014
1. Aantal afvalwaterakkoorden met gemeenten	22	6	20	16
2. Afspraken met gemeenten over samenwerking waterplan (GRP's)	22	21	22	22

Toelichting:

1. Het afsluiten van Afvalwaterakkoorden (AWA's) bij vier gemeenten is vertraagd. Dit geldt met name voor Afvalwaterteam (AWT) Wintlicht (gemeenten Winterswijk en Oost Gelre). Het AWT Olburgen (Bronckhorst, Rheden, Doesburg, Zevenaar) verloopt goed; de prioriteit t.a.v. het AWA is verlaagd ten gunste van het feitenonderzoek. Zevenaar en Rheden hebben al een AWA vanuit respectievelijk Liemers en Rijn6/Rheden. Doesburg en Bronckhorst missen nog een AWA.
2. Met alle gemeenten zijn afspraken gemaakt wat in de meeste gevallen heeft geleid tot een waterplan. In een aantal gevallen is besloten dat een waterplan niet wenselijk is en dat er kan worden volstaan met een verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan (vGRP).

Prestatie-indicator WBP	totaal	realisatie	planning	realisatie
		31-12-2013	31-12-2014	31-12-2014
3. Gemiddelde fosfaatverwijdering RWZI's (% gebiedsrendement)	80	77	75	75
4. Gemiddeld stikstofverwijdering RWZI's (% gebiedsrendement)	83	85	85	88

Toelichting fosfaat en stikstof:

3. Het gebiedsrendement over 2014 voor fosfaat is 75% (conform doelstelling in de begroting);
4. Het gebiedsrendement over 2014 voor stikstof is 88% (beter dan de doelstelling van 85% in de begroting)

1.6.2. Afvalwaterbehandeling

Vervanging automatiseringsinstallaties RWZI's

De pilot op de RWZI Lichtenvoorde is geslaagd. De transportlijn, sliblijn en waterlijn worden nu vanuit de centrale IT-omgeving aangestuurd. De beschikbaarheid van de verbindingen voldoet (bijna 100%). Hiermee is het referentieproject voor de uitrol van de blauwdruk voor de procesautomatisering operationeel. Op basis van het resultaat van dit referentieproject start de uitvoering van RWZI Zutphen en bijhorende gemalen. Hiervoor is inmiddels opdracht gegeven en is het voorbereidingskrediet aangevraagd.

Renovatie RWZI Dinxperlo met toepassing Nereda-techniek

De zuiveringsinstallatie Dinxperlo is in september 2014 geopend.

Optimaliseren slibverwerking RWZI's

Met externe partners ontwikkelen we een business case voor de realisatie van een Alginaat-extractiereactor. Daarbij zoeken we nauwe aansluiting met het onderzoeksprogramma i.o. vanuit het Nationaal Alginaat Onderzoeks Programma (NAOP).

Parallel aan dit traject is in het kader van Bioeconomy Innovation Cluster Oost Nederland (BICON) overleg gevoerd met de provincie voor de financiering en de rol die de provincie in dit project vervult.

1.6.3 Financieel overzicht programma Afvalwaterketen

Overzicht benutting exploitatiebudget programma Afvalwaterketen 2014

(bedragen x € 1.000)

Programma	Begroting 2014	Realisatie 2014	% Realisatie
Afvalwaterketen	41.718	41.450	99%

Overzicht investeringen programma Afvalwaterketen 2014

(bedragen x € 1.000)

Programma Afvalwaterketen	Begroting 2014 (netto)	Realisatie 2014	% realisatie t.o.v. van begroting
Investeringsbedrag	7.200	6.430	
Investeringsbedrag (netto)	7.200	6.430	89%

Het investeringsvolume in 2014 voor het programma Afvalwaterketen bedroeg € 7,200 mln. De lagere realisatie van het investeringsvolume is het gevolg van aanbestedingsvoordelen bij het project 'Renovatie (proces)automatisering Lichtenvoorde' en het doorschuiven van het project 'Verleggen persleidingen langs A12'; voor dit project wordt het uitvoeringstempo van Rijkswaterstaat gevolgd.

1.7. Investeringsvolume

Op basis van een zo goed mogelijke programmering van onderhanden en nieuwe uitvoeringsprojecten werken we met een investeringsvolume. Hiervoor is gekozen omdat realisatie van kapitaalsintensieve projecten gepaard gaat met pieken en dalen over de jaargrenzen heen. Daarnaast werkt het waterschap met cofinanciering en is de uitvoering verweven met de processen van andere partijen. Binnen de jaargrenzen leggen we bij de vaststelling van inkomsten een relatie met de uitgaven die in een jaar zijn gedaan.

Onder het investeringsvolume vallen de investeringsuitgaven en inkomsten waarvoor door het bestuur een uitvoeringskrediet is toegekend. In onderstaande tabel zien we hoe dit volume in 2014 is benut.

Overzicht benutting investeringsvolume 2014 per programma 2014

(bedragen x € 1.000)

Programma	Begroting 2014 (netto)	Realisatie 2014	% realisatie t.o.v. van begroting
Veiligheid (incl. HWBP)	4.250	5.081	120%
Watersysteem	10.000	10.882	109%
Afvalwaterketen	7.200	6.430	89%
Totaal	21.450	22.393	104%
Vaarwegbeheer *)	0	156	-

*) In de begroting 2014 is voor Vaarwegbeheer geen investeringsbedrag geraamd. De investeringskosten worden gesubsidieerd in de vorm van een jaarlijkse bijdrage in de kapitaalkosten.

Voor een toelichting op de benutting van het netto-investeringsvolume per programma verwijzen wij naar de desbetreffende programmaverantwoording.

Vaarwegbeheer

De netto-uitgaven van de projecten Vaarwegbeheer in 2014 zijn € 0,156 mln. Het project Renovatie sluis Doesburg is volop in uitvoering en loopt door tot 2016.

1.8. Bedrijfsvoering

1.8.1. Efficiencymaatregelen

Waterkracht (Shared Services)

Met de waterschappen in Rijn-Oost en Waterschap Zuiderzeeland is het perspectief van samenwerken in 'shared services' verkend. Uit die verkenning bleek dat samenwerking toegevoegde waarde oplevert voor de (ondersteunende) activiteiten ICT, personele zaken, inkoop en voor de primaire taak 'zuiveren van afvalwater'. Samenwerking leidt naast besparingen ook tot meer kwaliteit en verminderde kwetsbaarheid. Op 23 oktober 2014 is de bestuursovereenkomst Waterkracht door de vijf deelnemende waterschappen ondertekend. De daadwerkelijke

samenwerking was al eerder gestart.

Samenwerken in Waterkracht is een nieuwe vorm van samenwerken. Dit vanuit de overtuiging dat door samen te werken in shared services, de kwaliteit van onze bedrijfsvoering verbetert, de kwetsbaarheid vermindert en op termijn kosten bespaart.

In de bestuursovereenkomst Waterkracht is bepaald dat we jaarlijks op basis van een dashboard het bestuur over de voortgang informeren. Het dashboard geeft in één oogopslag

weer wat de stand van zaken van de samenwerking in Waterkracht is.

De belangrijkste conclusie op basis van het eerste dashboard (eind 2014) is, dat de samenwerking in Waterkracht goed op gang gekomen is. De uitvoering van het werk verloopt grotendeels conform planning. Op een aantal zaken is sprake van vertraging, maar daar staat tegenover dat er ook zaken zijn opgepakt, die (nog) niet waren gepland.

Innovatie

Op landelijk niveau heeft ons waterschap zich aangesloten bij enkele koploperthema's van de Unie van Waterschappen: zoet water, klimaatactieve stad en 'building with nature'. In Rijn-Oostverband is een voorstel gemaakt voor verdergaande samenwerking en kennisuitwisseling rond innovaties. Ook is samenwerking binnen BICON (Bioeconomy Innovation Cluster Oost Nederland), biomassa en KAS (Klimaat Actieve Stad) onderzocht.

Op basis van de evaluatie van 2013 en het daaropvolgende advies van KWR Watercycle Research Institute is een nieuw plan van aanpak innovatie (looptijd 2015-2016) opgesteld. In het nieuwe plan zijn de deelprogramma's onveranderd gebleven. De inhoudelijke focus is meer in lijn gebracht met de trends en maatschappelijke behoeften.

Voor de Waterinnovatieprijs heeft 'de Vruchtbare kringloop' een nominatie gekregen in de categorie: Voldoende water.

Monitoring en kennismanagement

De werkplaatsaanpak en –ervaring zijn gedeeld in de organisatie en het opleiden van medewerkers, om de werkplaatsen te begeleiden, is gestart. In 2014 is de werkplaatsmethode voor een aantal projecten toegepast (o.a. opstellen waterrapport, centrale slibverwerking Nieuwgraaf). Er zijn enkele evaluaties per project gehouden (Boven-Slinge en Waterrapport), maar nog geen evaluatie van de methode als zodanig. Nadat de evaluatie is afgerond maken we de afweging of en hoe we de methode 'werkplaats' in onze werkprocessen verder gaan verankeren.

Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu werkt samen met toekomstige bronhouders aan de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Als waterschap zijn we aangewezen als bronhouder BGT voor het thema Water en Keringen. Doel van de BGT is alle overheden voor hun beheer- en onderhoudsprocessen gebruik te laten maken van dezelfde geografische basisgegevens.

Op basis van de resultaten van een pilot is besloten om ons te laten faciliteren door het landelijk samenwerkingsverband bronhouders Basisregistratie Grootchalige Topografie (SVB-BGT).

De afstemming met gemeenten en marktpartijen wordt door het SVB-BGT verzorgd.

Het project BGT is gestart met als uitgangspunt dat WRIJ zelf de basisregistratie gaat bijhouden.

2014 stond in het teken van een verkenning naar de aanschaf en implementatie van software, capaciteit, aansluiting op huidige systemen en processen, facility en het uniformeren en actualiseren van gegevensrevisieprocessen. Qua omvang is, ten opzichte van onze oorspronkelijke ambitie, onze BGT ondertussen bijgesteld omwille van de haalbaarheid van de streefdatum van 1 januari 2016.

Door onvoorziene ontwikkelingen heeft de opbouw van onze BGT vertraging opgelopen. Personele wisselingen binnen het SVB en de mate waarin gemeenten zich laten ontzorgen is door het SVB overschat. Om toch samen met de gemeenten een BGT op te bouwen hebben waterschap en SVB aanvullende afspraken gemaakt. De gemeenten binnen het beheersgebied van ons waterschap zijn bereid om de inwinning van de waterobjecten mee te nemen.

Hercertificering KAM-zorgsysteem Z&R

Begin 2014 is de (externe) audit voor de hercertificering gehouden. Bij deze hercertificering kwamen slechts drie tekortkomingen aan het licht, waarvan één kritisch. De documenten, met de te nemen maatregelen om deze kritische tekortkoming op te heffen, zijn naar KIWA gestuurd.

KIWA heeft een positief advies afgegeven over de aanpak van deze tekortkoming. Het certificaat is uitgereikt, waarmee de certificering is afgerond.

Inkoop- en verplichtingenadministratie ('Van bestellen tot betalen')

De aanschaf en implementatie van een inkoop- en verplichtingenadministratie is noodzakelijk om ons inkoopproces te ordenen, te registreren, te administreren en te monitoren. We zijn dan in staat om nadrukkelijker te sturen op onze inkoopbehoefte en de beste kwaliteit tegen de laagste kosten te verkrijgen. De applicatie Coda, een financieel systeem met geïntegreerde inkoop- en verplichtingenadministratie, biedt de mogelijkheid om aan te sluiten binnen Waterkracht en zodoende kwetsbaarheid te verminderen. Daarnaast worden een aantal bestaande applicaties overbodig omdat Coda deze functies ook biedt. De overeenkomst voor de aanschaf van CODA is getekend. Implementatie is gepland op 1 januari 2016.

1.8.2. Personeelsbeleid

CAO Waterschappen

De CAO liep af op 31 december 2013. In maart 2014 hebben de werkgevers en vakbonden overleg gevoerd over een nieuwe CAO. Daarbij zijn inzetbrieven uitgewisseld. Waar werkgevers uitgaan van vooral kwalitatieve verbeteringen en een nullijn ligt er van de zijde van de vakbonden een looneis op tafel. In oktober hebben opnieuw onderhandelingen plaatsgevonden maar nog niet tot een akkoord geleid. De CAO-onderhandelingen binnen de sector waterschappen zijn in het voorjaar van 2015 voortgezet.

Harmonisatie arbeidsvoorwaarden

Zowel landelijk als regionaal is ingezet op harmonisatie van arbeidsvoorwaarden. Uitgangspunt is de financiële regelingen landelijk zoveel mogelijk te harmoniseren. De overige regelingen - m.u.v. de *couleur locale* - zijn in Rijn-Oost verband opgepakt. Daarbij is aansluiting gezocht bij de uitwerking van de werkkostenregeling die per 1 januari 2015 is ingevoerd.

Pensioenakkoord

De Eerste Kamer heeft ingestemd met nieuwe spelregels voor de pensioenfondsen.

Op basis van de plannen uit het pensioenakkoord heeft ook het ABP zijn pensioenreglement aangepast. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- Het opbouwpercentage wordt verlaagd; Op basis hiervan hebben de sociale partners besloten de vrijgekomen middelen in te zetten voor een loonsverhoging van 0,73% vanaf 1 januari 2015;
- Boven de inkomensgrens van €0,1 mln. per jaar wordt geen pensioen meer opgebouwd;
- De pensioenleeftijd gaat per 1 januari 2015 stapsgewijs van 65 jaar naar 67 jaar.

Medewerkeronderzoek

In het voorjaar van 2014 heeft ons waterschap samen met 13 andere waterschappen deelgenomen aan het medewerkeronderzoek. Aan de medewerkers is gevraagd wat zij vinden van belangrijke onderwerpen als loopbaan, leiderschap en arbeidsvoorwaarden. Het waterschap scoort positief t.o.v. de benchmark publieke sector. Per organisatieonderdeel zijn afspraken gemaakt over de aanpak van verbeterpunten.

Reductie formatie

Bij het vaststellen van de begroting 2014 is besloten om 50% van het natuurlijk verloop niet in te vullen. In 2014 zijn vijf medewerkers met pensioen gegaan waarvoor een besluit tot wel of niet vervanging is genomen. Voor drie medewerkers is besloten om niet te vervangen.

Twee medewerkers zijn vervangen waarvan één door een medewerker die na langdurige arbeidsongeschiktheid intern is herplaatst.

Bij het ontstaan van vacatures maken we telkens kritisch de afweging of deze moet worden opengesteld. Met herverdeling of combineren van taken kan het openstellen van een vacature soms achterwege blijven. Een besluit tot openstelling van een vacature wordt ter goedkeuring voorgelegd aan het college van dijkgraaf en heemraden.

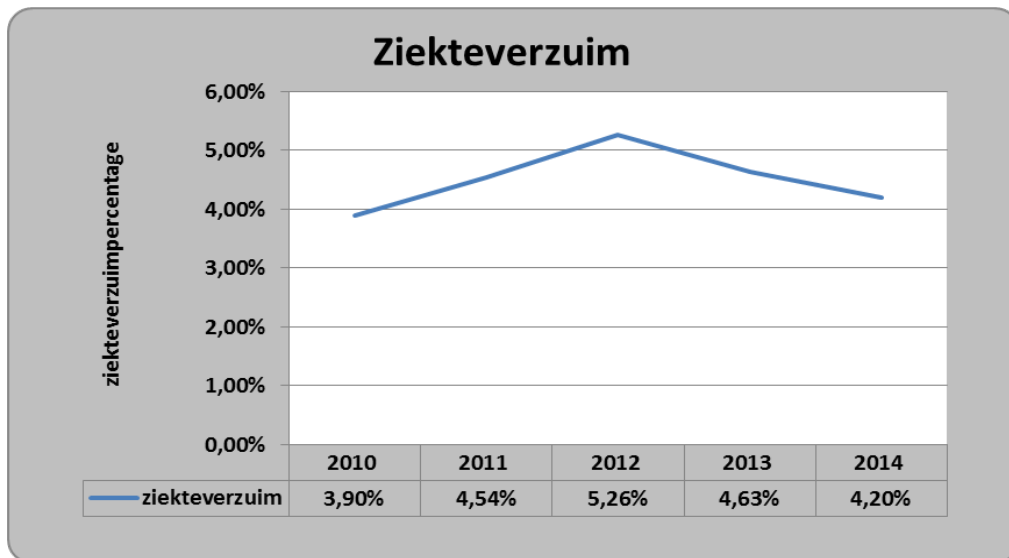
BBL/Participatiewet

Naast de krimp in het formatieplan blijven we investeren in het aantrekken van jong talent.

We hebben daarnaast aandacht voor specifieke doelgroepen. Zo zijn ultimo 2014 elf BBL-ers (beroepsbegeleidende leerweg) tijdelijk bij ons waterschap werkzaam. De financiering vindt plaats binnen de begroting door een besparing op de inzet van loonwerkers. Door de inzet van BBL-ers bieden we studenten de mogelijkheid kennis te maken met de waterschapsector. Daarnaast draagt het bij aan overdracht van kennis en worden onze oudere medewerkers ontzien.

Verder zijn in het kader van een pilot drie medewerkers uit de doelgroep van de Participatiewet ingezet. De kosten daarvan worden in 2014 grotendeels door derden gedragen.

Ziekteverzuim 2014 (exclusief zwangerschapsverlof)

Het ziekteverzuim over 2014 bedraagt 4,20%. Daarmee laat het verzuim ten opzichte van 2013 (4,63%) een dalende lijn zien.

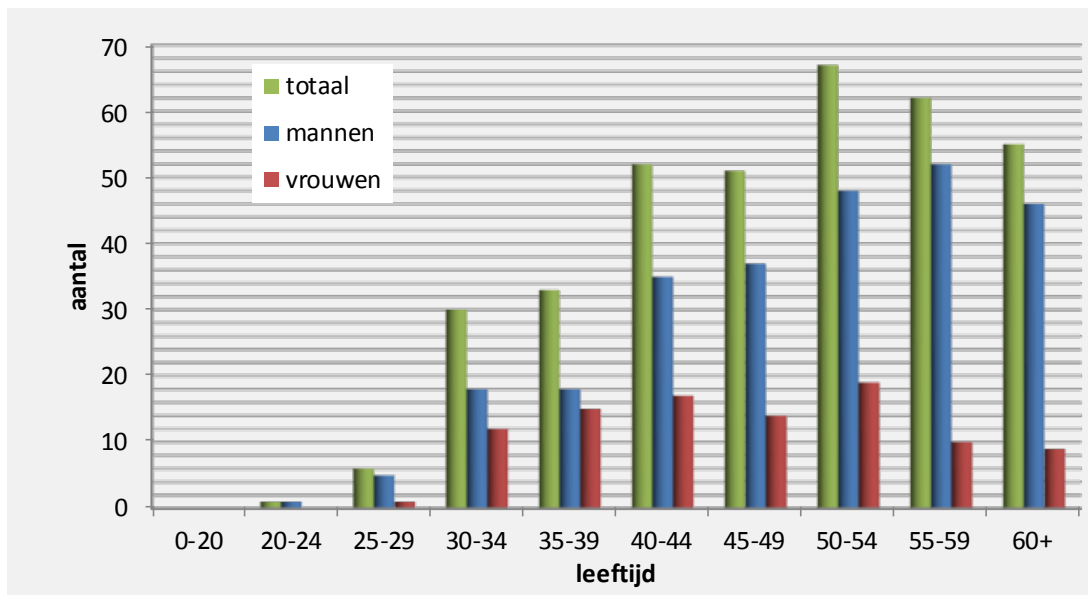
De meldingsfrequentie blijft met 0,96% opvallend laag. Het langdurig verzuim laat een lichte stijging zien. Onderzoek toont aan dat er nagenoeg geen werkgerelateerde componenten zijn. Daarnaast zetten we volop in op re-integratie-activiteiten.

Naast ziekteverzuimbegeleiding besteden we veel aandacht aan ziekteverzuim-preventie. In de sociaal medische teams (SMT's), waarbij Arbodienst, leidinggevenden en de unit P&O samen optrekken, besteden we aandacht aan mentale weerbaarheid. Door het verhogen van de mentale weerbaarheid zijn medewerkers beter in staat om te gaan met een sterk veranderende organisatie.

Leeftijdsofbouw personeel Waterschap Rijn en IJssel ultimo 2014

leeftijdsklassen	Man	Vrouw	Totaal	%
<= 24	1	0	1	0,3%
25 t/m 34	23	13	36	10,1%
35 t/m 44	53	32	85	23,8%
45 t/m 54	85	33	118	33,1%
55 t/m 67	98	19	117	32,8%
totaal	260 (72,8%)	97 (27,2%)	357	
<i>gemiddelde leeftijd</i>	<i>49,0 jaar</i>	<i>46,1 jaar</i>	<i>47,5 jaar</i>	

De gemiddelde leeftijd van het personeel bij de waterschappen in Nederland in 2014 is ca. 45,8 jaar.

Grafiek: Leeftijdsopbouw ultimo 2014

Verplichte paragrafen

1.9. Algemeen

Het Waterschapsbesluit bepaalt dat in het jaarverslag en de jaarrekening verplichte paragrafen worden opgenomen. Tevens worden de opbrengsten van de waterschapsbelastingen verantwoord. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in het jaarverslag en jaarrekening staan, worden gebundeld in een kort overzicht. De wettelijk verplichte paragrafen bij het jaarverslag zijn:

- Ontwikkelingen in het vorig begrotingsjaar*);
- Incidentele baten en lasten;
- Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen;
- Belastingopbrengsten (incl. kostentoe rekening per waterschapstaak)
- Weerstandscapaciteit;
- Financiering;
- Verbonden partijen;
- EMU-saldo;
- Risicomanagement;
- Topinkomens

*) Dit betreft de paragraaf over de externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de vorige begroting en de behandeling van de meerjarenraming hebben voorgedaan. Bij ons waterschap is ervoor gekozen om de algemene ontwikkelingen van het afgelopen jaar in de inleiding van het jaarverslag op te nemen en de programmaspecifieke ontwikkelingen mee te nemen in de programmaverantwoording.

1.10. Incidentele baten en lasten

Incidentele last voormalige RWZI Borculo

Aan een derde is in 2008 een perceel grond verkocht. In 2014 is gebleken dat de bestemming, die partijen voor die grond hadden voorzien, niet wordt gerealiseerd. In verband daarmee is nader overeengekomen dat het ontbinden en terug leveren van de desbetreffende percelen de meest geëigende oplossing is. Voor het waterschap betekent dit een incidentele last van € 1,073 mln. t.l.v. van de exploitatie 2014.

In de overeenkomst tussen partijen is onder meer bepaald dat de desbetreffende partij garant staat voor de nakoming van de verplichtingen die voortvloeien uit de overeenkomst en de transactiekosten voor haar rekening neemt, met uitzondering van de overdrachtsbelasting omdat die voor ons nihil zijn.

1.11. Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Bestemmingsreserve Innovatiefonds:

Vanuit de BBVW is deze paragraaf een vereiste. De reserves en voorzieningen zijn gesplitst per reglementaire waterschapstaak. In 2014 is er voor € 0,270 mln. onttrokken uit de bestemmingsreserve innovatiefonds.

Voorziening natuurterreinen:

Met ingang van 1 januari 2009 is het huidige belastingstelsel van de waterschappen in werking getreden. Hierbij is een nieuwe belastingcategorie geïntroduceerd, nl. de (eigenaren van) natuurterreinen.

Voor de categorie-indeling zijn door de vijf Rijn-Oost waterschappen uniforme richtlijnen opgesteld, onder meer op basis van de beheerpakketten, zoals die gelden voor de Provinciale Subsidieregeling Natuur (PSN). Daarbij is een aantal beheerpakketten niet als natuur aangemerkt, zoals (half-) natuurlijk grasland en nat soortenrijk grasland. Voor ons waterschap gaat het om ca. 2.140 ha. die volgens de opvatting van de terreinbeheerders als natuur dient te worden aangemerkt.

Er zijn zes proefprocessen tussen waterschappen en natuurbeherende instanties gevoerd. In alle zes voorbeeldzaken hebben de rechtbanken uitspraak gedaan. Dat heeft geen eenduidig beeld opgeleverd. De rechters hebben verschillende maatstaven gehanteerd. Om die reden is voor één proefprocedure, zijnde fauna- en kruidenrijk grasland, beroep ingesteld bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft op 7 november 2014 uitspraak gedaan. Het desbetreffende waterschap is in het ongelijk gesteld.

Op initiatief van de Unie van Waterschappen heeft een landelijk overleg plaatsgevonden om te komen tot een uniforme praktische aanpak voor de behandeling van de aangehouden bezwaarschriften. In grote lijnen kan worden gesteld dat op basis van de uitspraak van de Hoge Raad alle natuurterreinen die onder de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL, opvolger van de PSN) vallen, als natuur worden aangemerkt. Voor de terreinbeherende organisaties gaat het om honderden percelen die opnieuw dienen te worden beoordeeld. Deels gebeurt dat met behulp van een GIS-analyse.

De financiële gevolgen hiervan komen ten laste van de exploitatie 2014. Daarvoor is een voorziening gevormd van €0,485 mln. Dit betreft, over de periode van 2009 t/m 2014, een vermindering van watersysteemheffing voor ca. 2.140 ha en een vergoeding van invorderingsrente.

1.12. Belastingopbrengsten

Kostentoerekening per waterschapstaak

Alle kosten en opbrengsten van het waterschap worden toegerekend aan de reglementaire taken. Met ingang van 2009 (nieuwe Waterschapswet) zijn dat er twee:

1. zuiveringsbeheer;
2. watersysteembeheer.

Onder het zuiveringsbeheer vallen de kosten die gemaakt worden voor het transport, het zuiveren van afvalwater en de verwerking van slib. Onder het watersysteembeheer vallen de kosten die te maken hebben met de waterkwantiteit, de waterkering en het kwaliteitsbeheer van oppervlaktewater. Het vaarwegbeheer is geen reglementaire waterschapstaak. Omdat de provincie Gelderland het beheer van de Oude IJssel heeft opgedragen aan Waterschap Rijn en IJssel, draagt de provincie ook de netto-kosten.

Kostentoedelingsverordening

Met de invoering van de Waterschapswet zijn vanaf 1 januari 2009 nieuwe regels van kracht om de bijdragen van de diverse categorieën belanghebbenden in de kosten van het watersysteembeheer vast te stellen. In de wet is tevens vastgesteld dat eens in de vijf jaar een herberekening van de waardeverhouding binnen watersysteembeheer moet plaatsvinden. Op 11 december 2013 is de door Gedeputeerde Staten van Gelderland goedgekeurde kostentoedelingsverordening bekendgemaakt in het Waterschapsblad. De kostentoedelingsverordening is hiermee, conform de wettelijke regels, vanaf 1 januari 2014 van toepassing.

Belastingopbrengsten 2014

Door de Wet modernisering waterschapsbestel zijn er per 1 januari 2009 drie heffingen, nl.

- zuiveringsheffing;
- verontreinigingsheffing;
- watersysteemheffing.

De begrote belastingopbrengst over 2014 bedroeg € 78,030 mln. terwijl de werkelijke belastingopbrengst € 77,137 mln. is. Een lagere opbrengst van € 0,893 mln.

Belastingopbrengsten 2014

(bedragen x € 1.000)

belastingcategorie	Begroting 2014	Burap 2014-2	Realisatie 2014
Zuiveringsheffing	39.284	39.098	38.699
Woonruimten	27.969	28.094	27.652
Bedrijven	11.315	11.004	11.047
Watersysteemheffing	38.746	38.194	38.438
Gebouwd binnendijs	20.977	20.624	20.799
Gebouwd buitendijs	15	14	15
Ongebouwd binnendijs	4.855	4.998	4.993
Ongebouwd buitendijs	29	28	35
Ongebouwd wegen binnendijs	1.105	780	783
Ongebouwd wegen buitendijs	3	2	2
Ingezetenen	11.617	11.667	11.406
Natuur	77	77	78
Directe lozers	68	4	327
Totaal opbrengsten 2014	78.030	77.292	77.137

De lagere belasting opbrengst ten opzichte van de begroting wordt onder andere veroorzaakt door:

Zuiveringsheffing

Woonruimten:

Ten opzichte van de begroting zien we een daling van afgerond € 0,317 mln. Oorzaak hiervan is enerzijds een verschuiving van het aantal meerpersoonshuishoudens (3VE's) naar eenpersoonshuishoudens (1VE) omdat alleenwonenden de standaard aanslag voor een driepersoonshuishouden terugbrengen naar een aanslag voor een eenpersoonshuishouden. Anderzijds is sprake van 'krimp' in diverse regio's binnen het beheersgebied van het waterschap.

Bedrijven:

Ten opzichte van de begroting zien we ultimo 2014 een daling van afgerond € 0,268 mln. Door de economische recessie is de opbrengst van zuiveringsheffing voor bedrijfsruimten lager dan begroot. In verband met het economisch slechtere klimaat produceren bedrijven minder en lozen dus ook minder afvalwater. Ten opzichte van de prognose in de vorige bestuursrapportage is het nadeel iets afgenomen.

Watersysteemheffing

Gebouwd binnendijs:

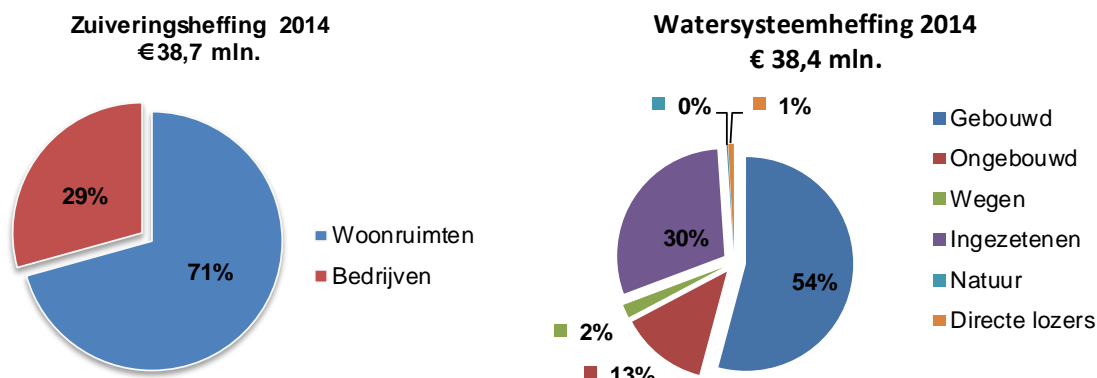
De waarde van onroerende zaken (WOZ-waarde) is door de economische recessie sterker gedaald dan was voorzien in de begroting. Het dieptepunt van de woningmarkt is in 2014 bereikt.

Ongebouwd binnendijs en Gebouwd wegen binnendijs:

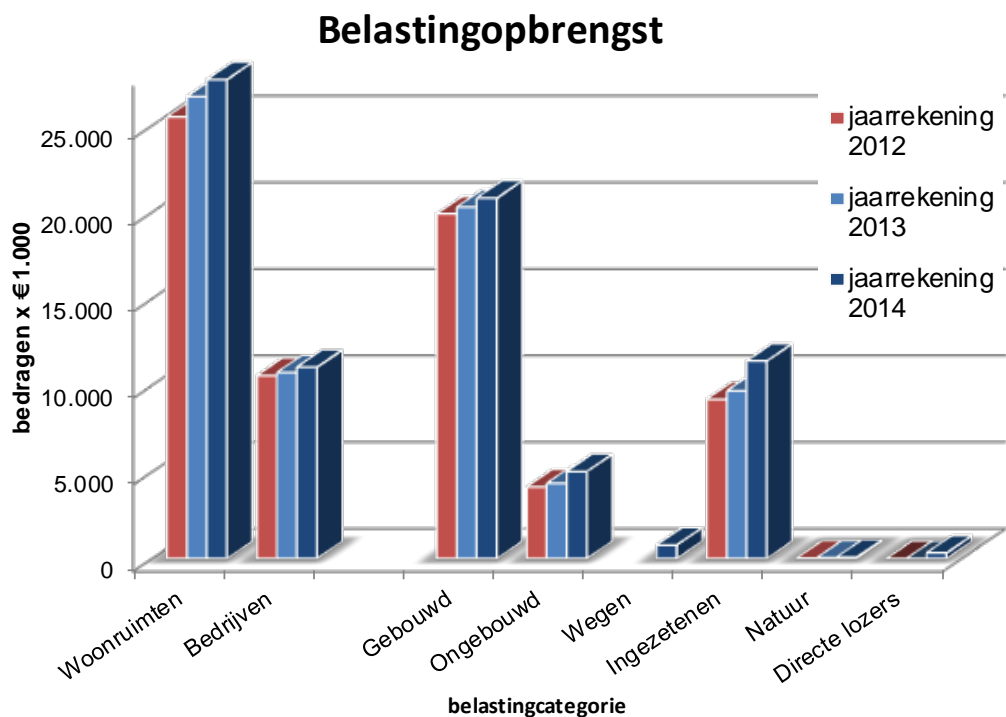
In de kostentoedeling 2014 is het aantal hectares wegen voor de belastingheffing op basis van een prognose bepaald op 12.700 hectare. Het werkelijke areaal wegen, waarover we belasting heffen, komt op basis van de opgelegde aanslagen voor 2014 uit op ca. 9.000 hectare. Dit impliceert een verschuiving van 3.700 hectare van de categorie ongebouwd wegen binnendijs naar ongebouwd eigendom binnendijs.

Directe Lozers

Vanaf 2013 heffen we belasting voor het lozen van grondwateronttrekkingen (bronnering). Deze aanslagen zijn met terugwerkende kracht per 1 januari 2014 opgelegd. Ultimo 2014 is er voor ruim € 0,259 mln. aan belastingen voor bronnering opgelegd.

Overzicht belastingopbrengsten 2012 t/m 2014

Kwijtschelding en oninbaar

De huidige economie heeft ook zijn weerslag op de waterschappen. Meer huishoudens maken gebruik van de mogelijkheid tot kwijtschelding van waterschaps-belastingen en o.a. door faillissementen van bedrijven is de post oninbaar groter geworden.

(bedragen x € 1.000)

	Begroot 2014	Burap 2014-2	Realisatie 2014
Kwijtschelding	408	700	849
Oninbaar	250	250	126

Kwijtschelding 2014

Op 17 september 2009 is door het algemeen bestuur de kwijtscheldingsverordening vastgesteld waarmee de kwijtscheldingsnorm van 90% naar 100% is verhoogd. In art. 1 van de verordening is geregeld dat er geen kwijtschelding wordt verleend voor de watersysteemheffing voor gebouwde en ongebouwde onroerende zaken en voor natuurterreinen. Kwijtschelding geldt daarom alleen voor zuiverings- en verontreinigingsheffing en voor watersysteemheffing voor ingezetenen. De kwijtscheldingsaanvragen worden behandeld door GBLT. Het algemeen bestuur heeft op 11 september 2012 ingestemd met de mogelijkheid om de kwijtscheldingsaanvragen te laten toetsen door de landelijke Stichting Inlichtingenbureau.

De huidige economische tijden hebben ook hun weerslag op de waterschappen. Meer huishoudens maken gebruik van de mogelijkheid tot kwijtschelding van waterschaps-belastingen. Na een eerste toekenning, indien er niets veranderd, wordt kwijtschelding vaak automatisch het volgende jaar opnieuw toegekend. Het budget voor kwijtschelding 2014 ad. €0,400 mln. wordt met afgerond €0,449 mln. overschreden. Van de totale uitgaven in 2014 heeft €0,738 mln. betrekking op het jaar 2014 en €0,111 mln. op voorgaande belastingjaren.

Oninbaar 2014

Niet alle opgelegde aanslagen kunnen worden ingevorderd. Om uiteenlopende redenen moet soms worden geconcludeerd dat betaling van de aanslagen niet kan worden afgedwongen (faillissement/schuldsanering) of dat uit doelmatigheidsoverwegingen wordt afgezien van verdere pogingen tot invordering. In de Waterschapswet is geregeld dat het dagelijks bestuur van het waterschap de belasting geheel of gedeeltelijk oninbaar kan verklaren. Deze bevoegdheid is overgedragen aan het dagelijks bestuur van het GBLT.

In de begroting 2014 is rekening gehouden met een toevoeging van €0,250 mln. aan de voorziening 'Oninbaar'. Eind 2014 is de voorziening dubieuze debiteuren opnieuw beoordeeld op basis van de ouderdom van de openstaande posten. Een toevoeging van €0,126 mln. aan deze voorziening is toereikend om de verwachte oninbaarheid te voorzien.

1.13. Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit is de reserve die ingezet wordt om niet-structurele financiële tegenvallers op te vangen, zodat het waterschap zijn taken ongestoord kan voortzetten. Op basis van het geconsolideerde risicoprofiel wordt bepaald hoeveel reserve aangehouden moet worden ter dekking van de schade door de geïnventariseerde risico's. Zodra risico's werkelijkheid worden, moet er een buffer zijn om financiële tegenvallers (de schade) op te vangen. De Waterschapswet stelt een analyse van de weerstandscapaciteit met ingang van 2009 verplicht.

De normering voor 2014 bedroeg €2,625 mln.

In onderstaande tabel is de benodigde weerstandscapaciteit per waterschapstaak weergegeven.

(bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Zuiveringsbeheer	Watersysteembeheer	Totaal
Weerstandscapaciteit 2014	1.138	1.487	2.625

Weerstandsvermogen betreft de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves) en de benodigde weerstandscapaciteit.

Het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) hanteert gradaties voor de hoogte van het weerstandsvermogen. De reserve boven de benodigde weerstandscapaciteit is vrij aanwendbaar en wordt bijvoorbeeld ingezet voor niet structurele uitgaven of tariefegaliseratie. De tarieven van Waterschap Rijn en IJssel bevinden zich nog niet op kostendekkend niveau. Tot dat niveau bereikt is, is de inzet van vrij inzetbare reserve benodigd om het negatieve resultaat te egaliseren.

1.14. Financiering

Op 22 november 2011 is door het algemeen bestuur een nieuw 'Treasurystatuut van Waterschap Rijn en IJssel' vastgesteld. Dit was noodzakelijk door wetswijzigingen tussen 2001 en 2011. Na 2001 zijn de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Regeling Uitzetting Derivaten Decentrale Overheden (Ruddo) en de Waterschapswet gewijzigd.

Al deze wetten hebben invloed op het financieel beleid en beheer ten aanzien van financiering. Hierin zijn de afspraken vastgelegd over de wijze waarop financieringsactiviteiten binnen de organisatie moeten plaatsvinden. Het statuut beoogt hiermee het financieringsbeleid transparant te maken waarbij de risico's worden beheerst binnen de vastgestelde kaders.

Uitgevoerde transacties in 2014

Ten behoeve van de herfinanciering van de afgeloste leningen en ter dekking van de financieringsbehoefte zijn er twee leningen aangegaan voor € 50,000 mln. Deze leningen zijn afgesloten met verschillende looptijden om hiermee te voldoen aan het maximum aflossingsbedrag van € 26,492 mln. per jaar. Door de kredietcrisis zijn de leningen tegen gunstiger tarief afgesloten dan bij de begroting 2014 was verwacht. Hierdoor is er in 2014 een rentevoordeel behaald van ruim € 1,700 mln.

Financieringsbehoefte

Ook de kasgeldlimiet wordt aangewend om de vaste activa te financieren.

Externe toetsing door de toezichthouder

De provincie Gelderland is door de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) aangewezen als toezichthouder. Zij toetst of het waterschap voldoet aan de normen zoals gesteld in deze wet. Hierbij zijn twee wettelijke normen te onderscheiden, te weten de kasgeldlimiet en de rente risiconorm.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

Het algemeen bestuur heeft het college van dijkgraaf en heemraden op basis van het machtigingsbesluit bij de begroting 2014 van Waterschap Rijn en IJssel gemachtigd tot het aangaan van leningen met als maximum de kasgeldlimiet en de rente risiconorm. De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel maximaal met kort geld gefinancierd mag worden. De norm is uitgedrukt in een percentage van het kostentotaal van de begroting zijnde 23% voor waterschappen. De kasgeldlimiet voor ons waterschap bedroeg in 2014 € 20,311 mln. Op 31 december 2014 is in totaliteit € 17,820 mln. via kort geld gefinancierd. In 2015 worden deze kortlopende leningen omgezet naar langlopende leningen waarbij invulling wordt gegeven aan de rente risiconorm.

De renterisiconorm beoogt dat een zodanige opbouw van de leningenportefeuille tot stand komt zodat het renterisico voor renteaanpassing en herfinanciering in voldoende mate is beperkt. De renterisiconorm is berekend als 30% van het begrotingstotaal 2014. De rente risiconorm voor ons waterschap bedroeg € 26,492 mln. In 2014 is € 5,802 mln. afgelost.

1.15. Verbonden partijen

Door middel van verbonden partijen kunnen (beleids-)voornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. 'Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft'.

De volgende rechtspersonen kunnen worden aangemerkt als verbonden partij:

- Aqualysis
- Waterstromen B.V.
- Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus - Tricijn (GBLT)
- Het Waterschapshuis

Aqualysis			
Vestigingsplaats	Zwolle		
Doelstelling	Aqualysis is een waterlaboratorium dat zich richt op chemisch, hydrobiologisch en bacteriologisch onderzoek.		
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2014 is de samenvoeging van het laboratorium van Waterschap Groot Salland en het laboratorium van Waterschap Regge en Dinkel een feit. Aqualysis is een modern opererend laboratorium dat voornamelijk werkzaamheden verricht voor de Waterschappen Groot Salland, Reest en Wieden, Vallei en Veluwe, Vechtstromen, Zuiderzeeland en Rijn en IJssel. Daarnaast behoren gemeenten, rijksoverheid en bedrijven tot de klantenkring.		
Financiële bijdrage	De hoogte van de bijdrage wordt jaarlijks bepaald op basis van de werkelijk afgenomen diensten, uitgedrukt in ILOW-punten.		
Risico	Het jaarresultaat wordt verrekend met de deelnemende partijen. Ons aandeel is verwerkt in de jaarrekening 2014.		
Financieel belang	Geen		
Bestuurlijk belang	Het bestuur van Aqualysis bestaat uit zes bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap.		
Financiële gegevens		<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
	Eigen vermogen	€ 0 mln.	€ 0 mln.
	Vreemd vermogen	€ 0 mln.	€ 1,4 mln.
	Resultaat 2014	Resultaat wordt verrekend met deelnemers	

Waterstromen B.V.			
Vestigingsplaats	Lochem		
Doelstelling	Op 30 september 1999 heeft het algemeen bestuur besloten om Waterstromen B.V. op te richten met als doel het ondernemen van activiteiten, die niet tot de kernactiviteiten van het waterschap behoren. Waterstromen voert marktactiviteiten uit op het gebied van afvalwaterzuivering.		
Ontwikkelingen	Op 17 december 2009 heeft het algemeen bestuur besloten het kapitaal in Waterstromen BV te verhogen met maximaal € 5,50 mln. onder voorwaarden tot maximaal € 9,0 mln. op basis van concrete projecten met een maximale investering. Op 25 februari 2014 is besloten om het kapitaal van Waterstromen BV te verhogen met € 0,2 mln. onder deze voorwaarden. Op 6 mei 2014 heeft het algemeen bestuur besloten om voor een project € 0,90 mln. beschikbaar te stellen onder afwijking van eerder gestelde voorwaarden.		
Financiële bijdrage	Zie "Ontwikkelingen 2014"		
Risico	Het aandelenkapitaal bedraagt per 31 december 2014 ad. € 9,0 mln.		
Financieel belang	Het waterschap is enig aandeelhouder en heeft een aandelenkapitaal van € 9,0 mln.		
Financiële gegevens		<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
	Eigen vermogen	€ 8,9 mln.	€ 10,1 mln.
	Kortlopende schulden	€ 4,4 mln.	€ 3,2 mln.
	Langlopende schulden	€ 4,8 mln.	€ 3,5 mln.
	Totale vreemd vermogen	€ 9,2 mln.	€ 6,7 mln.
	Resultaat 2014	€ 0,1 mln.	

Verslag over 2014 WATERSTROMEN B.V.

Het jaar 2014 is voor de vennootschap uitdagend verlopen. Waterstromen B.V. realiseerde in 2014 een positief resultaat van € 0,1 mln. (2013 € 0,9 mln. negatief). Na het forse verlies in 2013 stond de liquiditeit onder druk. Dit werd opgevangen met extra kapitaalstortingen van in totaal € 1,1 mln. door het waterschap. Zowel operationeel als strategisch werd vanuit de Raad van Commissarissen veel extra inzet gepleegd en is uiteindelijk de zittende directeur per 1 november 2014 teruggetreden. De directie wordt (tijdelijk) ingevuld door één van de (voormalige) commissarissen.

Met een eigen vermogen van € 10,1 mln. is en blijft Waterstromen B.V. een solide onderneming. Terughoudendheid t.a.v. investeringen leidt ertoe, dat ook voor de komende jaren de aflossingsverplichtingen nagekomen kunnen worden en enige ruimte ontstaat voor versteviging van de liquiditeit.

Ontwikkelingen 2014

De ontwikkelingen in 2014 bij de belangrijkste deelnemingen varieerden van positief tot zorgelijk. Veel tijd en energie werd besteed aan het bijsturen van de zorgelijke deelnemingen, zonder daarbij het belang van de goed presterende deelnemingen uit het oog te verliezen.

Voor locatie Lichtenvoorde is in mei 2014 een doorstart gemaakt. Met de nieuwe exploitant van het bedrijf is een tijdelijke overeenkomst voor de benutting van de zuiveringsinstallatie afgesloten. Met de kennis van nu is er zicht op een langjarige overeenkomst in de loop van eerste helft 2016. Voor locaties Dongen bleef in 2014 de verliesgevende situatie voortduren. Er is een aanzet gemaakt om de hogere dan voorziene vervuiling beheersbaar te verwerken met inzet op een positieve exploitatie van de installatie. Voor locaties Olburgen en Lomm, konden de concepten voor opwekking en benutting van biogas en terugwinning van grondstoffen uit reststromen in toenemende mate worden benut. De opgedane ervaringen worden benut voor exploitatie elders en bieden ook kansen voor nauwere samenwerking met het waterschap.

De deelnemingen voor exploitatie van innovatieve activiteiten, te weten Biologische Industriële Reststoffenverwerking (BIR) op locatie Lichtenvoorde en de eind 2014 in bedrijf genomen OWS (olie/water/slib) op locatie Duiven, passen in de doelstelling van Waterstromen. De marktontwikkelingen waren niet gemakkelijk om deze, op duurzaamheid gerichte activiteiten, tot succesvolle exploitatie te brengen.

Innovatieve uitdagingen worden als kansen gezien en waar mogelijke omgezet in nieuwe activiteiten met en voor derden, waar mogelijk in samenwerking met het waterschap. De benutting van synergie op locatie Olburgen tussen het waterschap, Waterstromen en een bedrijf in de naaste omgeving staat nog steeds model voor synergie tussen (semi)overheid en bedrijfsleven. Verdere benutting van de daaruit voortkomende kennis past in de visie van het waterschap.

Ook in het verslagjaar zijn nieuwe innovaties verkend, doch dit heeft niet geleid tot concrete investeringen. De betrokkenheid bij St. Biomassa ('mestverwerking in de Achterhoek') is inmiddels teruggebracht tot een niveau dat beter aansluit op de doelstellingen van de vennootschap.

In 2014 bleek dat de governance van de vennootschap niet meer passend was en zijn de benodigde bestuurlijke besluiten genomen om dit op orde te brengen, incl. modernisering van de statuten.

Naar verwachting zal op basis van de eerder genoemde inspanningen in 2015 een positief resultaat worden behaald.

Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus – Tricijn (GBLT)			
Vestigingsplaats	Zwolle		
Doelstelling	GBLT is opgericht per 1 januari 2011 en heft en int waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen voor zes waterschappen en vier gemeenten. Voor deze gemeenten geeft GBLT ook uitvoering aan de Wet WOZ. Uitgangspunt daarbij is de hoogste kwaliteit, tegen zo laag mogelijke kosten.		
Financiële bijdrage	Elke deelnemer betaalt de voor het jaar verschuldigde algemene en bijzondere bijdragen op basis van de begroting van GBLT. De bijdrage van ons waterschap aan GBLT in 2014 bedroeg €2,55 mln.		
Risico	Het jaarresultaat wordt verrekend met de deelnemende partijen. Ons aandeel is verwerkt in de jaarrekening 2014.		
Financieel belang	Geen		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is het hoogste besluitvormend orgaan van GBLT. De bestuursleden zijn allen afgevaardigden van de zes waterschappen en vier gemeenten.		
Financiële gegevens		<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
(concept)	Eigen vermogen	€ 1,5 mln.	€ 0,3 mln. -/-
	Vreemd vermogen	€ 3,7 mln.	€ 7,3 mln.
	Resultaat 2014	€ 0,8 mln. -/-	

Het Waterschapshuis (HWH)			
Vestigingsplaats	Amersfoort		
Doelstelling	Het Waterschapshuis heeft tot taak als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale te fungeren voor de waterschappen en daarmee een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de informatie- en bedrijfsprocessen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.		
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2014 heeft er een transitie van de stichting naar de gemeenschappelijke regeling plaatsgevonden. Ieder deelnemend waterschap heeft invloed op cruciale besluiten, zoals de vaststelling van de begroting, de toetreding van nieuwe deelnemers en wijziging van de regeling. HWH werkt aan het opzetten van een nieuwe gemeenschappelijke regeling HWH 2.0. De verwachting is dat in maart 2015 door het algemeen bestuur van HWH de gewijzigde gemeenschappelijke regeling HWH 2.0 wordt vastgesteld.		
Financiële bijdrage	De deelnemers betalen de instandhoudingskosten voor Het Waterschapshuis. De kostenverdeelsleutel voor de instandhoudingskosten ligt vast in de bijdrageverordening.		
Risico	Het risico beperkt zich tot de kosten van de producten waaraan het waterschap deelneemt en de kosten van de bedrijfsvoering.		
Financieel belang	Geen		
Financiële gegevens		<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
	Eigen vermogen	€ 1,33 mln.	€ 1,47 mln.
	Vreemd vermogen	€ 7,72 mln.	€ 5,29 mln.
	Resultaat 2014	€ 0,14 mln.	

1.16. EMU-saldo

Ter bescherming van de euro is in het 'EU-stabiliteitspact' onder andere vastgelegd dat het EMU-tekort van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU (Europese Monetaire Unie)-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten van dat jaar overstijgen.

Het gaat om het totaal van de gehele overheid, dus ook van de decentrale overheden. In Nederland mogen de decentrale overheden in principe geen groter tekort dan 0,5% BBP hebben. Voor waterschappen geldt een percentage van 0,05%.

(bedragen x € 1.000)

EMU-saldo	Rekening 2014	Begroting 2014
1. EMU/exploitatiesaldo	-3.345	-3.241
2. Invloed investeringen (zie staat vaste activa)		
-/- netto-investeringsuitgaven	22.549	21.872
+ afschrijvingen	15.996	15.529
3. Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen)		
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	535	
-/- betaling rechtstreeks uit voorzieningen	738	600
EMU-saldo tekort	-10.101	-10.184
Toegestaan EMU tekort (EMU-referentiewaarde)	-14.300	-14.300
Onderschrijding EMU-saldo (EMU-Referentiewaarde)	4.199	4.116

Het waterschap blijft onder de vastgestelde EMU-referentiewaarde.

1.17. Risicomanagement

Voor de implementatie van risicomanagement maken we gebruik van een risicomanagement-cyclus. Begin 2014 zijn de stappen van het inventariseren van risico's en het analyseren hiervan afgerond. Om de strategische risico's van het waterschap in kaart te brengen is een risicokaart ontwikkeld, met herkenbaarheid, eenvoud en duidelijkheid als uitgangspunt.

Met de ontwikkelde risicokaart zijn de strategische risico's van het waterschap in beeld gebracht. Het proces van bewustwording van en omgang met die risico's is breed in de organisatie ingebed. De accountantscontrole is een instrument om deze werkwijze periodiek te toetsen. Het normenkader is geactualiseerd, met daarin alle voor het waterschap essentiële wet- en regelgeving. Het bepaalt in combinatie met de wettelijke controletoleranties de reikwijdte voor de accountantscontrole.

Intern is vooral gewerkt aan het volgen van externe wetgeving en het hierop laten aansluiten van onze werkwijzen. Te denken valt aan de Kieswet, de Crisis- en herstelwet en de Omgevingswet. Daarnaast hebben onze juristen trainingen gegeven, over bijvoorbeeld de Waterwet, zodat het juridisch bewustzijn wordt vergroot.

Voor het zuiveringsbeheer is een vervangingsprogramma opgesteld. Het programma voor investeringen in de rioolgemalen, persleidingen, RWZI's, slibontwatering en slibgisting is inzichtelijk voor de komende vijf jaar. We werken nog aan een meerjarenprogramma voor de langere termijn (na 2035). De analyse van de waarden van de bedrijfsmiddelen (reguliere vervangingsfrequenties en -investeringen, risico's, boekwaarden etc.) vraagt specifieke aandacht.

Voor het onderwerp 'Informatieveiligheid' verwijzen in dit verband naar paragraaf 1.2.3. van deze jaarverslaggeving.

1.18. Topinkomens

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semi-publieke sector (WNT) stelt regels aan de openbaarheid en aan de hoogte van deze inkomens. Voor de waterschappen geldt de functie van secretaris-directeur als topfunctionaris, zodat daarop de openbaarheid van toepassing is.

Voor 2014 bedraagt de WNT-norm € 230.474 (inclusief belaste kostenvergoedingen en de pensioenbijdrage van de werkgever). Het inkomen van de secretaris-directeur, de heer drs. C. Roos is conform de CAO voor de sector waterschappen. De omvang van het dienstverband bedraagt 39 uur per week. Het bruto loon bedraagt € 149.181, de belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen bedragen € 450, de voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn (pensioenpremie) bedraagt € 19.257. Aldus blijft de bezoldiging onder de voor 2014 gestelde grens.

Het waterschap heeft in 2014 geen ontslagvergoedingen uitgekeerd.

Hoofdstuk 2 Jaarrekening 2014

2.1. De exploitatie rekening in één oogopslag

In de jaarrekening zijn de financiële gegevens van Waterschap Rijn en IJssel opgenomen. De exploitatie voor bestemmen over het jaar 2014 sluit met een negatief resultaat van €3,345 mln. Hiervan komt €0,270 mln. ten laste van de bestemmingsreserve Innovatiefonds. Het resultaat na bestemmen bedraagt €3,075 mln. negatief.

(bedragen * € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2014	Begroting 2014
Netto kosten		
Zuiveringsbeheer	41.447	41.718
Watersysteembeheer	39.035	39.553
subtotaal	80.601	81.271
Belastingopbrengsten		
Zuiveringsbeheer	38.699	39.284
Watersysteembeheer	38.438	38.746
subtotaal	77.137	78.030
Nadelig resultaat voor bestemming		
Zuiveringsbeheer	-2.748	-2.434
Watersysteembeheer	-597	-807
subtotaal	-3.345	-3.241
Bestemmingsreserve		
Zuiveringsbeheer	176	0
Watersysteembeheer	94	0
subtotaal	270	0
Resultaat na bestemming		
Zuiveringsbeheer	-2.572	-2.434
Watersysteembeheer	-503	-807
Totaal	-3.075	-3.241

Het resultaat is voor bestemmen €0,104 mln. lager dan begroot. De belangrijkste afwijkingen in 2014 ten opzichte van de begroting zijn:

Voordelig

- Lagere kapitaalkosten; door de financiële crisis heeft het waterschap nieuwe langlopende leningen voor (her)financiering van de investeringen tegen een lager dan begroot rentepercentage kunnen financieren. Het rentevoordeel bedraagt €1,700 mln. Hiertegenover staan €0,623 mln. aan hogere afschrijvingskosten; dit als gevolg van gemiddeld kortere afschrijvingstermijnen over de investeringen waarmee in de begroting 2014 rekening werd gehouden. Per saldo een voordeel op de kapitaalkosten van €1,077 mln.
- Lagere overige kosten €1,234 mln.; dit wordt veroorzaakt door lagere kosten van onder andere:
  - Onderhoud watersystemen;
  - Energie, onderhoud en chemicaliën;
  - Afzet slib;
  - Bemonstering en analyse.

Nadelig

- Aan een derde is in 2008 een perceel grond verkocht en naar thans blijkt kan de bestemming die partijen hadden voorzien voor die grond niet worden gerealiseerd. In verband daarmee zijn partijen nader overeengekomen dat het ontbinden en terug leveren van de desbetreffende percelen de meest geëigende oplossing is voor het gesignaleerde probleem. Voor het waterschap betekent dit een incidentele last van € 1,073 mln. t.l.v. van de exploitatie 2014;
- Hogere kosten kwijtschelding € 0,449 mln.
- Lagere belastingopbrengsten bij zuiverings- en watersysteembeheer, samen € 0,893 mln. Zie voor een toelichting paragraaf 2.6;

Tarieven:

Zuiveringsheffing

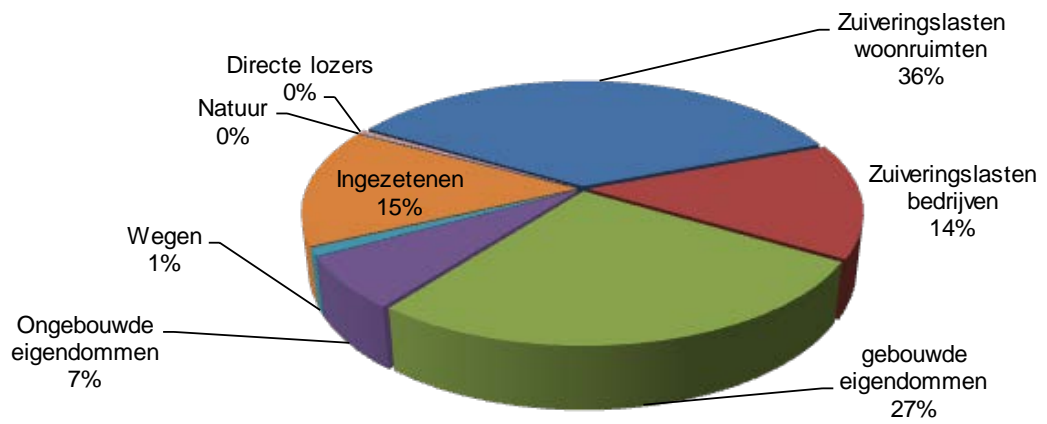
Categorie	Kostendeckend tarief		Vastgesteld tarief 2014
	Rekening 2014	Begroting 2014	
Zuiveringseenheid	€ 48,19	€ 48,72	€ 45,17

Watersysteemheffing

Categorie	Kostendeckend tarief		Vastgesteld tarief 2014
	Rekening 2014	Begroting 2014	
Ingezetenen (per wooneenheid)	€ 45,72	€ 45,68	€ 44,80
Gebouwd percentage (van de WOZ – waarde) binnendijs	0,0305%	0,0304%	0,0298%
Gebouwd percentage (van de WOZ – waarde) buitendijs	0,0076%	0,0076%	0,0075%
Ongebouwd (per hectare) binnendijs	€ 47,60	€ 44,35	€ 43,50
Ongebouwd (per hectare) buitendijs	€ 11,90	€ 11,09	€ 10,87
Ongebouwd wegen binnendijs	€ 95,21	€ 88,70	€ 87,00
Ongebouwd wegen buitendijs	€ 23,80	€ 22,18	€ 21,75
Natuur (per hectare)	€ 2,89	€ 2,92	€ 2,87

Bovenstaande tabellen tonen de kostendeckende tarieven in vergelijking met de vastgestelde tarieven voor 2014. Voor zuiverings- en watersysteemheffing zijn de vastgestelde tarieven beneden de kostendeckende tarieven. Doordat de tarieven beneden de kostendeckende tarieven zijn, wordt er onttrokken aan de reserves.

Weergave van de opbrengst per belastingcategorie

2.2. Balans

Balans per 31 december 2014

(bedragen x € 1.000)

Activa	Per 31 december 2014	Per 31 december 2013
Vaste activa:		
Immateriële vaste activa	14.287	9.908
Materiële vaste activa	321.535	317.974
Onderhanden werk	2.573	2.393
Financiële vaste activa	19.840	19.611
Totaal vaste activa	358.235	349.886
Vlottende activa:		
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar</i>		
Debiteuren Belastingen	5.717	5.155
Overige debiteuren	6.064	4.071
Liquide middelen	7	6
Overlopende activa	2.384	3.686
Totaal vlottende activa	14.172	12.918
Totaal	372.407	362.804

Passiva	Per 31 december 2014	Per 31 december 2013
Eigen vermogen:		
Algemene Reserves	9.465	17.739
Bestemmingsreserve innovatiefonds	1.220	1.490
Bestemmingsreserve educatie is beleven	93	93
Gerealiseerd Resultaat	-3.075	-8.273
Totaal eigen vermogen	7.703	11.049
Voorzieningen	3.985	3.853
Langlopende schulden	328.601	284.405
Vlottende passiva:		
<i>Netto-vlottende schuld met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar</i>		
Kasgeldleningen		
Overige schulden	7.198	9.935
Rekening courant NWB	17.820	42.872
Overlopende passiva	7.100	10.690
Totaal vlottende passiva	32.118	63.497
Totaal	372.407	362.804

2.3. Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is gebaseerd op de regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW). De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

Vreemde valuta

Voor zover vorderingen of schulden in vreemde valuta luiden, vindt waardering plaats in euro's tegen de valutakoers per 31 december van het betreffende jaar.

Vaste activa

De vaste activa bestaan uit immateriële -, materiële - en financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa

Waterschap Rijn en IJssel beperkt de activering van de immateriële vaste activa tot een minimum. Waardering vindt plaats tegen historische aanschafwaarde of de vervaardigingskosten, verminderd met lineaire afschrijvingen.

Afschrijvingstermijnen

Voor Immateriële vaste activa worden onderstaande afschrijvingstermijnen in jaren gehanteerd:

Immateriële vaste activa	jaren
• bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	35
• bijdrage aan activa van derden	35
• bestuursverkiezingen	4
• overige immateriële vaste activa	5

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa waardeert het waterschap tegen de historische aanschafwaarde of de vervaardigingskosten, verminderd met ontvangen subsidies of Rijksbijdragen. De materiële vaste activa wordt lineair afgeschreven, gebaseerd op de te verwachten levensduur. Op investeringen wordt afgeschreven op het werkelijk in het kalenderjaar bestede bedrag. Middelen waarvan de uitgaven lager zijn dan € 50.000 activeert het waterschap niet. Deze worden rechtstreeks in de exploitatierekening verantwoord.

Voor materiële vaste activa worden onderstaande afschrijvingstermijnen in jaren gehanteerd:

Materiële vaste activa	jaren
• waterkeringen, inclusief aankoop grond en kunstwerken	50
• watergangen, inclusief aankoop grond, waterbodemsanering en aanleg kunstwerken	35
• gemalen, inclusief grond en bouwkosten/elektrisch/mechanisch	35
• baggeren watergangen, vaarwegen	diverse
• RWZI's, inclusief grond en bouw./elektr./mechanisch	35
• kantoorgebouwen en werkplaatsen, inclusief bouw./elektr./mechanisch	35
• bruggen en wegen	50
• inventaris (kantoren en werkplaatsen)	10
• tractie (auto's, boten, machines)	7
• automatisering (hard- en software)	5

Het bedrijfsmiddel 'grond' wordt niet als afzonderlijk te behandelen onderdeel van een infrastructureel werk gezien. Het heeft in een dergelijk geval geen economische waarde meer.

Als er grond in eigendom is die wel economisch verhandelbaar is, dan is er sprake van een verkoopbaar artikel. In dat geval behoudt 'grond' zijn waarde; op grond wordt niet afgeschreven.

Onderhanden werk

De onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs of tegen lagere directe opbrengstwaarde. De onderhanden werken bestaan uit voorbereidingskredieten en het grondverwervingskrediet.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs of tegen lagere directe opbrengstwaarde.

Vlottende activa

De vlottende activa betreffen vorderingen inclusief dubieuze belastingdebiteuren, overlopende activa en liquide middelen.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover nodig verminderd met een voorziening voor oninbaar.

Liquide middelen

Hieronder zijn de banksaldi opgenomen. De liquide middelen waardeert het waterschap tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Onder 'eigen vermogen' worden de algemene- en eventuele bestemmingsreserves verantwoord. De algemene reserve is onderverdeeld in een reserve voor zuiverings- en watersysteembeheer.

Op 20 maart 2008 heeft het algemeen bestuur besloten tot vorming van een innovatiefonds ten laste van de algemene reserve. In diezelfde vergadering heeft het algemeen bestuur tevens besloten de omvang van het weerstandsvermogen te bepalen op basis van een risicoanalyse. Op basis van een risicoanalyse wordt een minimum en maximum van het benodigde weerstandsvermogen per taak vastgesteld. Het bedrag boven het minimumniveau is vrij aanwendbaar en kan bijvoorbeeld worden ingezet voor tariefsegalisatie of niet structurele uitgaven. Op 1 juli 2010 heeft het algemeen bestuur besloten tot vorming van een fonds 'educatie is beleven' ten laste van de algemene reserve.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de (voormalige) bestuurders is tegen contante waarde van de toekomstige uitkeringsverplichtingen.

Langlopende geldleningen

Dit zijn langlopende geldleningen met een looptijd langer dan één jaar. Ze zijn opgenomen tegen het nominale schuldrestant per 31 december. De verplichtingen die in het komende jaar vervallen, zijn niet als afzonderlijke verplichting onder de kortlopende schulden opgenomen.

Vlottende passiva

De kortlopende schulden zijn gewaardeerd op basis van de nominale waarde.

2.4. Toelichting op de balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Boek- waarde begin jaar	Inves- teringen	des- inves- teringen	Bij- dragen derden	afwaar- deringen	Af- schrijving	Boek- waarde einde jaar
Bijdrage Hoogwater-beschermingsprogramma	8.385	4.780				391	12.774
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	1.493	58				53	1.498
Overige immateriële vaste activa	30	0				15	15
Totaal	9.908	4.838	0	0	0	459	14.287

Materiële vaste activa

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Boek- waarde begin jaar	Inves- teringen	des- inves- teringen	Bij- dragen derden	afwaar- deringen	Af- schrijving	Boek- waarde einde jaar
Gronden en terreinen	4.404	1.637					6.041
Vervoermiddelen	595	201				165	631
Machines, apparaten en werktuigen	2.062	1.016		50		675	2.353
Bedrijfsgebouwen	25.109					910	24.199
– Waterkeringen	11.307	301				628	10.980
– Watergangen, kunstwerken, gemalen	83.000	22.728		13.193		4.000	88.535
– Zuiveringstechnische werken:							0
· Transportsystemen	63.228	3.700				2.805	64.123
· Zuiveringsinstallaties	107.221	2.215		26		4.946	104.464
· Slibverwerkings-installaties	4.941	150				253	4.838
– Vaarwegen en havens	11.149	156				559	10.746
GWW-werken	280.846	29.250		13.219		13.191	283.686
Overige materiële vaste activa	4.958	263				596	4.625
Totaal	317.974	32.367	0	13.269	0	15.537	321.535

De kolommen desinvestering en afwaarderingen bij materiële en immateriële vaste activa zijn verplichte kolommen. In 2014 zijn deze voor het waterschap niet van toepassing.

Onderhanden werken

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Boek- waarde begin jaar	Inves- teringen / mutatie	Boek- waarde einde jaar
Grondverwerving krediet	1.213	716	1.929
Vorbereidings krediet	1.180	-536	644
Totaal	2.393	180	2.573

Omschrijving	Stand begin jaar	Investerings / mutatie	Aflossing	Stand einde jaar
Bedrijven				
1. Aandelen NWB	691			691
2. Waterstromen BV	7.900	1.100		9.000
Kapitaalverstrekkingen	8.591	1.100		9.691
Ambtenaren				
3. Personeelshypotheken	7.756	10	278	7.488
Bedrijven				
4. GMB Slibverwerking BV	3.264		603	2.661
Leningen	11.020	10	881	10.149
Totaal	19.611	1.110	881	19.840

Toelichting

- Ad 1. Dit betreft aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB), 5.666 aandelen A, nominaal € 115 per stuk en 345 aandelen B, nominaal € 460, waarvan 25% gestort.
In verband met de kapitaalseisen onder Bazel III heeft de NWB besloten om jaarlijks de nettowinst volledig aan de reserves toe te voegen. Als gevolg van dit reserveringsbeleid wordt geen dividend meer uitgekeerd zolang de bank niet voldoet aan de norm voor de leverage ratio van 3%.
- Ad 2. Waterstromen B.V. voert marktactiviteiten uit op het gebied van afvalwaterzuivering. Het resultaat over 2014 bedraagt € 0,1 mln. positief. Het eigen vermogen van Waterstromen B.V. bedraagt, inclusief het resultaat over 2014, € 10,1 mln. met een balanstotaal van € 17,0 mln.

Op 17 december 2009 heeft het algemeen bestuur besloten het kapitaal in Waterstromen B.V. te verhogen met maximaal € 5,5 mln. onder voorwaarden tot maximaal € 9,0 mln. op basis van concrete projecten met een maximale investering. Op 25 februari 2014 is besloten om het kapitaal van Waterstromen B.V. te verhogen met € 0,2 mln. onder deze voorwaarden.
Op 6 mei 2014 heeft het algemeen bestuur besloten om voor een project € 0,9 mln. beschikbaar te stellen onder afwijking van eerder gestelde voorwaarden.
Het aandelenkapitaal bedraagt per 31 december 2014 het maximaal afgesproken bedrag van € 9,0 mln.
- Ad 3. Er worden geen nieuwe leningen meer verstrekt. Eén personeelslid heeft de lening verhoogd op basis van de mogelijkheid al betaalde aflossingen opnieuw op te nemen in verband met een verbouwing/verbetering van de woning. Eén personeelslid heeft de lening afgelost. De overige aflossingen zijn reguliere aflossingen.
- Ad 4. Dit betreft een verstrekte annuïteitenlening van 4% voor slibverwerking met een looptijd tot en met december 2017.

Flottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Stand begin boekjaar	Mutatie	Stand einde boekjaar
Debiteuren belastingen	5.155	562	5.717
Overige debiteuren	4.071	1.993	6.064
Liquide Middelen	6	1	7
Overlopende activa	3.686	-1.302	2.384
Totaal	12.918	1.254	14.172

Debiteuren belastingen

Deze debiteuren belastingen bestaan uit:

• Belastingdebiteuren waterzuiveringsheffing	4.216
• Belastingdebiteuren watersysteemheffing	<u>2.171</u>
	subtotaal 6.387
• Voorziening dubieuze belastingdebiteuren	<u>-670</u>
	Totaal 5.717

Van de openstaande vordering van totaal € 6,387 mln. is € 2,982 mln. ouder dan 1 jaar en € 3,405 mln. jonger dan één jaar.

Het verloop van de voorziening dubieuze belastingdebiteuren was in 2014 als volgt:

• Stand begin boekjaar	-673
• Afboeking oninbaar	129
• Storting voorziening	<u>-126</u>
Stand einde boekjaar	-670

Betalingen staan door de economische crisis langer open en zijn er meer faillissementen. De voorziening is berekend op basis van ouderdom van de openstaande debiteuren.

Overige debiteuren

De overige debiteuren bestaan uit:

• Openstaande post overige debiteuren	984
• Debiteuren (openbaar lichaam) subsidie waterovereenkomst	<u>5.080</u>
	Totaal 6.064

Liquide middelen

Hieronder zijn de te vorderen banksaldi opgenomen.

Overlopende activa

Het bedrag aan overlopende activa kan als volgt worden gespecificeerd:

• Te ontvangen bijdrage GBLT	617
• Te ontvangen bedragen provincies	762
• Overige	<u>1.005</u>
	Totaal 2.384

Passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het nog te bestemmen resultaat.

Reserves per waterschapstaak

(bedragen x € 1.000)

Eigen vermogen	Balans per 31-12-2013	Resultaat-bestemming 2013	Balans 1-1-2014	Mutatie 2014		Balans per 31-12-2014
				Verminderingen	Vermeerderingen	
Algemene Reserve						
Zuiveringsbeheer	8.851	-4.595	4.255			4.255
Watersysteembeheer	8.888	-3.678	5.210			5.210
<i>Subtotaal</i>	<i>17.739</i>	<i>-8.273</i>	<i>9.465</i>			<i>9.465</i>
Bestemmingsreserve innovatiefonds						
Zuiveringsbeheer	615		615	176		439
Watersysteembeheer	875		875	94		781
<i>Subtotaal</i>	<i>1.490</i>		<i>1.490</i>	<i>270</i>		<i>1.220</i>
Bestemmingsreserve educatie is beleven						
Zuiveringsbeheer	52		52			52
Watersysteembeheer	41		41			41
<i>Subtotaal</i>	<i>93</i>		<i>93</i>			<i>93</i>
Nog te bestemmen resultaat						
Zuiveringsbeheer						-2.572
Watersysteembeheer						-503
<i>Subtotaal</i>						<i>-3.075</i>
Totaal	19.323	-8.273	11.049	270		7.703

Bestemmingsreserve innovatiefonds

Op 20 maart 2008 heeft het algemeen bestuur besloten om een deel van de algemene reserve te gebruiken voor het vormen van een innovatiefonds. Het vormen van een innovatiefonds geeft het waterschap meer mogelijkheden om nieuwe technieken te onderzoeken om tot betere resultaten te komen in combinatie met kostenbeheersing. In 2014 zijn meerdere innovatie- projecten hieruit gefinancierd. De drie grootste projecten zijn:

- Plan van aanpak 'Duurzame en second best grondstof';
- Klimaatadaptatie landbouw;
- Plant-e.

Bestemmingsreserve educatie is beleven

Op 1 juli 2010 heeft het algemeen bestuur besloten om een deel van de algemene reserve te gebruiken voor het uitvoeren van het plan 'Educatie is beleven'. In 2014 zijn geen bijdragen betaald uit deze bestemmingsreserve.

Voorzieningen

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Saldo begin jaar	Interne vermeerderingen	Interne verminderingen	Saldo einde jaar
Arbeidsgerelateerde verplichtingen	3.853	83	436	3.500
Natuurterreinen	0	485	0	485
Totaal	3.853	568	436	3.985

Voorziening arbeidsgerelateerde verplichtingen

Uit deze voorziening worden de uitkeringen aan voormalig bestuursleden en oud personeelsleden gefinancierd.

Voorziening natuurterreinen

Met ingang van 1 januari 2009 is het huidige belastingstelsel van de waterschappen in werking getreden. Hierbij is een nieuwe belastingcategorie geïntroduceerd: de (eigenaren van) natuurterreinen. Voor de categorie-indeling zijn door de vijf Rijn-Oost waterschappen uniforme richtlijnen opgesteld, onder meer op basis van de beheerpakketten, zoals die gelden voor de Provinciale Subsidieregeling Natuur (PSN). Daarbij is een aantal beheerpakketten niet als natuur aangemerkt, zoals (half-) natuurlijk grasland en nat soortenrijk grasland. Voor ons waterschap gaat het om ca. 2.140 ha. die volgens de opvatting van de terreinbeheerders als natuur dienen te worden aangemerkt. Er zijn zes proefprocessen tussen waterschappen en natuurbeherende instanties gevoerd. De nagestreefde duidelijkheid is door de behandeling in eerste instantie door de Rechtbank zowel praktisch als juridisch niet tot stand gekomen. Om die reden is voor één proefprocedure, zijnde fauna- en kruidenrijk grasland, beroep ingesteld bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft op 7 november 2014 uitspraak gedaan en het waterschap in het ongelijk gesteld. De financiële gevolgen hiervan moeten als een voorziening in de jaarrekening 2014 worden verwerkt. Daarvoor wordt thans een voorziening van € 0,485 mln. opgenomen. Dit betreft, met terugwerkende kracht over de periode van 2009 t/m 2014, een vermindering van watersysteemheffing voor ca. 2.140 ha en een vergoeding van invorderingsrente.

Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Schuld einde jaar	Rentekosten
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	328.595	9.540
Waarborgsommen	6	
Totaal	328.601	9.540

Vlottende passiva

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Bedrag
Overige schulden	7.198
Rekening courant NWB	17.820
Overlopende passiva	7.100
Totaal	32.118

Overige schulden

Dit betreft het crediteurensaldo (openstaande nota's), deze schuld is per eind april 2015 nagenoeg afgewikkeld.

Rekening courant Nederlandse Waterschapsbank

Dit betreft de rekening-courantverhouding met de NWB per 31 december 2014.

Overlopende passiva

Dit betreft overlopende posten die per 31 december 2014 verschuldigd waren. Met betrekking tot het waterschap zijn de voornaamste posten:

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Bedrag
<ul style="list-style-type: none"> • de nog te ontvangen nota's met betrekking tot gemaakte kosten in 2014 voor exploitatie en investeringen	923
<ul style="list-style-type: none"> • nog te betalen rente van de vaste geldleningen over 2014	4.099
<ul style="list-style-type: none"> • vooruit ontvangen bedragen van de Provincie Gelderland en Overijssel voor onder andere het waterakkoord	924
<ul style="list-style-type: none"> • nog te betalen loonbestanddelen, waaronder de nog te betalen vakantietoeslag en verlofsaldo totaal	548
<ul style="list-style-type: none"> • diverse nog te betalen kosten	606
Totaal	7.100

2.5. Niet uit de balans blijvende verplichtingen en risico's

Verplichtingen

Ultimo 2014 was het waterschap voor € 4,548 mln. aan verplichtingen aangegaan voor investeringen. Daarnaast lopen er enkele langdurige verplichtingen tot en met 2018 voor kosten van slibverwerking van gemiddeld € 4,012 mln. per jaar en voor de kosten van elektriciteit tot en met 2016 van gemiddeld € 3,410 mln. per jaar.

2.6. Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten

Rekening van lasten en baten

(bedragen x € 1.000)

Lasten	Rekening 2014	Burap 2014-2	Begroting 2014	Rekening 2013
Rente	10.000	10.003	11.602	10.618
Afschrijving	15.996	15.931	15.529	15.622
Personeelskosten	24.815	25.502	25.502	25.225
Gebruikersgoederen	3.210	2.873	2.873	3.087
Verbruiksgoederen	1.744	1.861	1.861	1.934
Energie	3.947	4.557	4.557	5.216
Huren/pachten etc.	430	655	655	520
Verzekeringen/belastingen	835	827	827	778
Onderhoud door derden	7.267	7.831	7.831	6.734
Overige diensten en/bijdragen door/aan derden	16.190	16.286	16.384	16.230
Oninbaar	126	250	250	400
kwijtschelding	849	700	400	630
Toevoeging arbeidsgerelateerde voorziening				140
Toevoeging voorziening natuurterreinen	485			
Onvoorzien		35	35	
Inzet educatie is beleven				
Inzet innovatiefonds	270			171
Incidentele lasten	1.073			1.238
Subtotaal	87.237	87.311	88.306	88.543
Toevoegen aan reserves				
Totaal	87.237	87.311	88.306	88.543

Baten	Rekening 2014	Burap 2014-2	Begroting 2014	Rekening 2013
Rente eigen vermogen	370	370	407	585
Rente hypothekeu u/g	274	283	295	326
Dividend				
Opbrengsten salarissen en sociale lasten	130	50	50	106
Geactiveerde personeelskosten	3.322	3.800	3.800	3.771
Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden	499	652	652	829
Opbrengst uit eigendommen	157	68	68	170
Bijdragen van derden	2.003	1.763	1.763	2.546
Belastingen	77.137	77.292	78.030	71.766
Incidentele baten				
Subtotaal	83.892	84.278	85.065	80.099
Onttrekking aan reserves	270		3.241	171
Reultaat na bestemmen	3.075	3.033		8.273
Totaal	87.237	87.311	88.306	88.543

Toelichting op de belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting 2014

Algemeen

Netto kapitaalkosten

(bedragen x € 1.000)

Kapitaalkosten	Rekening 2014	BURAP 2014-2	Begroting 2014	Rekening 2013
Rente	10.000	10.003	11.602	10.618
Afschrijving	15.996	15.931	15.529	15.622
<i>Subtotaal kosten</i>	<i>25.996</i>	<i>25.934</i>	<i>27.131</i>	<i>26.240</i>
Renteopbrengst eigen vermogen	-370	-370	-407	-585
Rente hypotheek u/g	-274	-283	-295	-326
<i>Subtotaal opbrengsten</i>	<i>-644</i>	<i>-653</i>	<i>-702</i>	<i>-911</i>
Totaal	25.352	25.281	26.429	25.329

De netto-kapitaalkosten bestaan uit rente en afschrijving onder aftrek van de rente op eigen vermogen, rente van hypotheek u/g en dividend.

Rente-omslagpercentage

Het rente-omslagpercentage voor 2014 bedraagt 2,8% (begroting 2014 = 3,3%). Dit percentage wordt gebruikt voor toerekening van de rentekosten naar de producten.

Netto-personeelskosten

(bedragen x € 1.000)

Personeelskosten	Rekening 2014	BURAP 2014-2	Begroting 2014	Rekening 2013
Personeelskosten	24.815	25.502	25.502	25.225
Geactiveerde personeelskosten	-3.322	-3.800	-3.800	-3.771
Opbrengsten salarissen en sociale lasten	-130	-50	-50	-106
Totaal	21.363	21.652	21.652	21.348

Ten aanzien van de netto-personeelskosten zien wij een positieve afwijking t.o.v. de initiële begroting van €0,289 mln. Dit wordt o.a. veroorzaakt door:

- Lagere activering personeelskosten: De gerealiseerde activering van interne uren blijft met ca. €0,478 mln. achter op de begroting.
- Loonontwikkeling: In de begroting 2014 was rekening gehouden met een loonkostenstijging van 1% i.v.m. een nieuwe CAO. In 2014 heeft overleg met de vakorganisaties plaatsgevonden over een nieuwe CAO. In 2015 verwachten wij een akkoord over een nieuwe CAO voor de waterschappen. Het geraamde bedrag voor loonontwikkeling ad €0,211 mln. in de begroting 2014 valt daarom vrij.
- Vergoedingen bestuurders: De gewijzigde vergoedingsregeling voor bestuurders per 1 juli 2014 brengt voor 2014 een financieel nadeel van ca. €0,065 mln. met zich mee.

Netto overige kosten

(bedragen x € 1.000)

Netto overige kosten	Rekening 2014	BURAP 2014-2	Begroting 2014	Rekening 2013
Gebruiksgoederen	3.210	2.873	2.873	3.087
Verbruiksgoederen	1.744	1.861	1.861	1.934
Energie	3.947	4.557	4.557	5.216
Huren/pachten	430	655	655	520
Verzekeringen/belastingen	835	827	827	778
Onderhoud door derden	7.267	7.831	7.831	6.734
Overige diensten en bijdragen	16.190	16.286	16.384	16.230
Onvoorzien		35	35	
Toevoeging arbeidsgerelateerde voorziening				140
Toevoeging voorziening natuurterreinen	485			
Inzet innovatiefonds	270			170
Inzet educatie is beleven				
Subtotaal overige kosten	34.378	34.925	35.023	34.809
Overige opbrengsten	2.659	2.483	2.483	3.545
Subtotaal overige opbrengsten	2.659	2.483	2.483	3.545
Totaal netto overige kosten	31.719	32.442	32.540	31.264

Lagere overige kosten exclusief de toevoeging aan natuurterreinen van € 0,485 bedraagt € 1,306 mln.; dit wordt veroorzaakt door lagere kosten van onder andere:

- Onderhoud watersystemen;
- Energie, onderhoud en chemicaliën;
- Afzet slib;
- Bemonstering en analyse.

Oninbaar en kwijtschelding

(bedragen x € 1.000)

Oninbaar en kwijtschelding	Rekening 2014	BURAP 2014-2	Begroting 2014	Rekening 2013
Oninbaar	126	250	250	400
Kwijtschelding	849	700	400	630
Totaal	975	950	650	1.030

Oninbaar

In de begroting 2014 is rekening gehouden met een toevoeging van € 0,250 mln. aan de voorziening 'Oninbaar'. Eind 2014 is de voorziening dubieuze debiteuren opnieuw beoordeeld op basis van de ouderdom van de openstaande posten. Een toevoeging van afgerond € 0,126 mln. aan de voorziening is toereikend om in de verwachte oninbaarheid te voorzien.

Kwijtschelding

De huidige economische tijden hebben ook hun weerslag op de waterschappen. Meer huishoudens maken gebruik van de mogelijkheid tot kwijtschelding van waterschaps-belastingen. Het budget voor kwijtschelding 2014 ad. € 0,400 mln. wordt met afgerond € 0,449 mln. overschreden. Van de totale uitgaven in 2014 heeft € 0,738 mln. betrekking op het jaar 2014 en € 0,111 mln. op voorgaande belastingjaren.

Incidentele lasten € 1,073 mln.

Aan een derde is in 2008 een perceel grond verkocht. In 2014 is gebleken dat de bestemming, die partijen voor die grond hadden voorzien, niet wordt gerealiseerd. In verband daarmee is nader overeengekomen dat het ontbinden en terugleveren van de desbetreffende percelen de meest geëigende oplossing is. Voor het waterschap betekent dit een incidentele last van € 1,073 mln. t.l.v. van de exploitatie 2014.

Belastingopbrengsten

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Rekening 2014	BURAP 2014-2	Begroting 2014	Rekening 2013
Zuiveringsheffing	38.699	39.098	39.284	37.406
Woonruimten	27.652	28.094	27.969	26.669
Bedrijven	11.047	11.004	11.315	10.737
Watersysteemheffing	38.438	38.194	38.746	34.360
Gebouwd binnendijks	20.799	20.624	20.977	20.280
Gebouwd buitendijks	15	14	15	14
Ongebouwd binnendijks	4.993	4.998	4.855	4.321
Ongebouwd buitendijks	35	28	29	21
Ongebouwd wegen binnendijks	783	780	1.105	
Ongebouwd wegen buitendijks	2	2	3	
Ingezetenen	11.406	11.667	11.617	9.677
Natuur	78	77	77	42
Directe lozers	327	4	68	5
Totaal	77.137	77.292	78.030	71.766

Toelichting op de belastingopbrengsten 2014

De lagere belasting opbrengst van € 0,893 mln. ten opzichte van de begroting wordt onder andere veroorzaakt door:

Zuiveringsheffing

Woonruimten:

Ten opzichte van de begroting zien we een daling van afgerond € 0,317 mln. Oorzaak hiervan is enerzijds een verschuiving van het aantal meerpersoonshuishoudens (3 VE's) naar eenpersoonshuishoudens (1 VE) omdat alleenwonenden de standaard aanslag voor een driepersoonshuishouden terugbrengen naar een aanslag voor een eenpersoonshuishouden. Anderzijds is sprake van 'krimp' van de bevolking in het beheersgebied van het waterschap.

Bedrijven:

Ten opzichte van de begroting zien we ultimo 2014 een daling van afgerond € 0,268 mln. Als gevolg van de economische recessie is de opbrengst van zuiveringsheffing voor bedrijfsruimten lager dan begroot. In verband met het economisch slechtere klimaat produceren bedrijven minder en lozen dus ook minder afvalwater. Ten opzichte van de prognose in de vorige bestuursrapportage is het nadeel iets afgenomen.

Watersysteemheffing

Gebouwd binnendijks:

De waarde van onroerende zaken (WOZ-waarde) is als gevolg van de economische recessie sterker gedaald dan was voorzien in de begroting. Het dieptepunt van de woningmarkt is in 2014 bereikt.

Ongebouwd binnendijs en Ongebouwd wegen binnendijs:

In de kostentoedeling 2014 is het aantal hectares wegen voor de belastingheffing op basis van een prognose bepaald op 12.700 hectare. Het werkelijke areaal wegen, waarover belasting wordt geheven, blijkt op basis van de opgelegde aanslagen voor 2014 uit te komen op ca. 9.000 hectare. Dit impliceert een verschuiving van 3.700 hectare van de categorie ongebouwd wegen binnendijs naar ongebouwd eigendom binnendijs.

Directe Lozers:

Vanaf 2013 wordt er voor het lozen van grondwateronttrekkingen (bronnering) belasting geheven. Deze aanslagen zijn met terugwerkende kracht per 1 januari 2014 opgelegd. Er is voor ruim €0,259 mln. aan belastingen voor bronnering opgelegd.

2.7. Exploitatierekening naar kostendragers

Netto-kosten per kostendrager					
(bedragen x € 1.000)					
Beleidsvelden / kostendrager	Rekening 2014	Water-zuivering	Water-systeem	Burap 2014-2	Begroting 2014
61-Planvorming	2.116	432	1.684	2.149	2.170
62-Aanleg en onderhoud waterkeringen	2.874		2.874	2.861	2.758
63-Inrichting en onderhoud watersystemen	16.494		16.494	16.815	17.472
64-Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	30.307	30.307		30.687	31.791
65-Inrichting en onderhoud vaarwegen	0				
66-Vergunningverlening en handhaving keur	812		812	790	908
67-Beheersen van lozingen	1.188	230	958	1.329	1.253
68-Heffen en invorderen	3.666	1.900	1.766	3.504	3.382
69-Bestuur en externe communicatie	2.348	1.292	1.056	2.667	2.668
60-Centrale ondersteuning	18.244	5.458	12.786	18.907	18.591
Onvoorzien	0			35	35
Incidentele lasten	1.073	1.073			
Toevoeging voorziening natuurterreinen	485		485		
Educatie is Beleven	0				
Innovatiefonds	270	176	94		
Subtotaal kosten	79.877	40.868	39.009	79.744	81.028
Dekkingsmiddelen					
Rente eigen vermogen	-370	-152	-218	-370	-407
Totaal netto kosten	79.507	40.716	38.791	79.374	80.621
Belastingopbrengsten	77.137	38.699	38.438	77.292	78.030
Kwijtschelding	-849	-637	-212	-700	-400
Oninbaar	-126	-94	-32	-250	-250
Belastingopbrengsten	76.162	37.968	38.194	76.342	77.380
Resultaat voor bestemmen	-3.345	-2.748	-597	-3.032	-3.241
Inzet bestemmingsreserve educatie is beleven	0	0	0		
Inzet bestemmingsreserve innovatiefonds	270	176	94		
Resultaat na bestemmen	-3.075	-2.572	-503	-3.032	-3.241

De kosten per beleidsveld zijn opgebouwd uit kapitaalkosten, personeelskosten en overige kosten. Hieronder een toelichting op een aantal significante over- en onderschrijdingen per beleidsveld ten opzichte van de begroting

Planvorming

Afwijking ten opzichte van de begroting: -2%

Dit betreft het opstellen van meerjarige plannen, waarin de beleids- en beheersmaatregelen worden beschreven die we uitvoeren om de hoofddoelstellingen te bereiken. Hierbij hoort ook de voorbereiding, inspraak en vaststellingsprocedure. Daarnaast toetsen we plannen van derden aan het beleid van het waterschap.

Er is een overschrijding op de personeelskosten door een hogere verantwoording van uren op dit beleidsveld. Op de overige kosten is een budgetonderschrijding door onder andere minder adviezen derden.

Aanleg en onderhoud waterkeringen

Afwijking ten opzichte van de begroting: +4%

Dit betreft alle activiteiten voor het in stand houden van het waterkerend vermogen van de keringen. Hierbij valt te denken aan onderhoudsinspecties, het uitvoeren van onderhoud, het toetsen aan technisch/kwalitatieve aspecten, het aanwezig zijn van dijkbewakingsmateriaal en tot slot het voeren van beleid voor de genoemde punten.

Er is een overschrijding op de personeelskosten door een hogere verantwoording van uren op dit beleidsveld. De overige kosten zijn lager dan de begroting; dit heeft vooral betrekking op lagere onderhoudskosten aan kunstwerken.

Inrichting en onderhoud watersystemen

Afwijking ten opzichte van de begroting: -6%

Binnen dit beleidsveld vinden alle activiteiten plaats voor het beheer en onderhoud van afvoer van water. Als voorbeeld noemen we onderhoud kunstwerken, onderhoud watergangen, verbeteringsprocessen, toetsen en meten van de kwaliteit van het oppervlaktewater en het bepalen van beleid voor deze punten.

De kosten zijn lager dan begroot. Dit is het gevolg van lagere rentekosten door gunstige financiering. De onderschrijding op dit beleidsveld heeft ook te maken met lagere kosten voor onderhoud waterlopen door minder afvoeren van het vrijkomend maaisel van de watergangen en het verlagen van de onderhoudsfrequentie van de aanliggende landschapselementen.

Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken

Afwijking ten opzichte van de begroting: -5%

Dit beleidsveld bevat alle activiteiten voor het transporteren en zuiveren van afvalwater en het verwerken van het vrijgekomen slib bij dit proces. Als voorbeeld noemen we het transport van de vervuiler tot aan de RWZI en het uitvoeren en onderhouden van de benodigde installaties.

Het voordelige resultaat ten opzichte van de begroting is het gevolg van lagere rentekosten door gunstige financiering. Er is een onderschrijding van de personeelskosten door lagere verantwoording van uren op dit beleidsveld dan begroot. Ook de overige kosten zijn per saldo lager; dit wordt veroorzaakt door lagere energiekosten, onderhoud en chemicaliën.

Inrichting en onderhoud vaarwegen

Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens; door de bijdrage van de provincie is dit beleidsveld budgettair neutraal.

Vergunningverlening en handhaving Keur

Afwijking ten opzichte van de begroting: -11%

Vergunningverlening en handhaving; het verschil tussen het jaarresultaat en de begroting wordt verklaard door het aantal toe te rekenen uren (personeelskosten).

Beheersen van lozingen

Afwijking ten opzichte van de begroting: -5%

Dit zijn alle activiteiten voor de regulering op basis van de Keur en daaruit voortvloeiende of daarmee samenhangende regelgeving. Ook het toezicht op en het toepassen van middelen waardoor de genoemde wet- en regelgeving wordt nageleefd vallen hieronder. Beleid bepalen op voorgaande punten is ook een onderdeel van dit beleidsveld.

Hieronder vallen de volgende beleidsproducten:

WVO-vergunningen en meldingen;

- handhaving Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo);
- rioleringsplannen en subsidies lozingen;
- aanpak diffuse emissies derden.

Op dit beleidsveld zijn de personeelskosten hoger dan begroot.

Heffen en invorderen

Afwijking ten opzichte van de begroting: +8%

Dit zijn de activiteiten voor het heffen en invorderen van de waterschapsbelasting. Deze wordt uitgevoerd door GBLT.

De bijdrage aan GBLT is, door een stelselwijziging voor de verantwoording van de kosten en opbrengsten voor nog op te leggen aanslagen belastingjaar 2014, hoger dan begroot. Tevens is de bijdrage aan het Rijk voor de WOZ gegevens hoger dan begroot.

Bestuur en externe communicatie

Afwijking ten opzichte van de begroting: -12%

De onderschrijding betreft in hoofdzaak de niet-gemaakte kosten voor de publicatie van besluiten. Vanaf 2014 worden besluiten via Gemeenschappelijke Voorziening Overheidspublicaties / Centrale Voorziening Decentrale Regelgeving gepubliceerd.

Ondersteunende beheerproducten/overig

Afwijking ten opzichte van de begroting: -2%

Dit beleidsveld betreft de 'ondersteunende bedrijfsactiviteiten', zoals management en organisatie, financiën en control, informatisering en automatisering, facilitaire zaken, technische ondersteuning (inclusief werkplaats en tractie), kennismanagement en projectondersteuning. Deze zijn via verdeelsleutels aan de kostendragers toegerekend.

Ten opzichte van de begroting zien we op dit beleidsveld een stijging in de kapitaalkosten. Dit is het gevolg van gemiddeld kortere afschrijvingstermijnen over de investeringen waarmee in de begroting rekening werd gehouden. Dit betreft vooral investering in rollend materieel van 2013 en 2014. Op de overige kosten is een onderschrijding; deze is vooral het gevolg van een besparing op de printkosten en de vaste telefonie.

2.8. Exploitatierkening naar programma's

(bedragen x € 1.000)

Programma	Rekening 2014	BURAP 2014-2	Begroting 2014
Veiligheid	4.558	4.584	4.583
Watersystemen	34.474	34.691	34.970
Afvalwaterketen	41.450	41.049	41.718
Totaal	80.482	80.324	81.271

Op basis van de rechtmatigheid vindt een toelichting plaats van overschrijdingen op de kosten ten opzichte van de begroting 2014. Deze toelichtingen zijn ingedeeld in categorieën zoals opgenomen in de kadernota rechtmatigheid van het platform rechtmatigheid. Alle programma's zijn ten opzichte van de begroting binnen door het bestuur vastgesteld kader gebleven.

Toelichtingen op de programma's

Programma Veiligheid

Het beheersgebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt door 144 kilometer primaire waterkeringen tegen rivierwater beschermd. De provincie heeft waterkeringen langs regionale wateren en compartimenterende waterkeringen aangewezen als regionale waterkering. Deze regionale waterkeringen hebben een totale lengte van 42 kilometer. Ook de kade rond Tuindorp, die buiten de primaire waterkering bij Tolkamer ligt, is als regionale waterkering aangewezen. Verder beheert het waterschap 49 kilometer zomerkades langs de grote rivieren. Paragraaf 1.4. gaat nader in op de activiteiten binnen het programma Veiligheid.

Programma Watersystemen

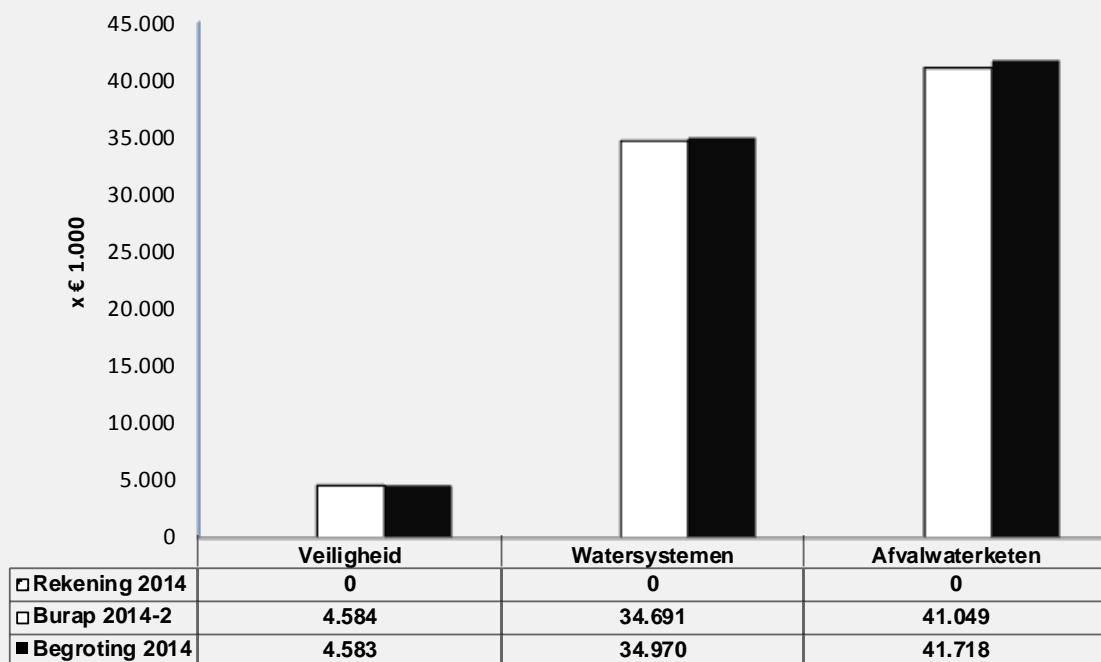
Het waterschap zorgt ervoor dat extreem natte en extreem droge situaties zo goed mogelijk worden opgevangen. Extreme situaties gaan door de klimaatsverandering vaker voorkomen. Er is gericht beleid en beheer nodig om het watersysteem daarop voor te bereiden. Voor het overgrote deel van het jaar geldt een gemiddelde beheerssituatie. Voor de korte en de (middel)lange termijn ligt er een groot aantal opgaven voor het watersysteem. Voor de uitvoering zijn onder meer de waterovereenkomsten afgesloten met de provincies Gelderland en Overijssel. Paragraaf 1.5. gaat nader in op de activiteiten binnen het programma Watersystemen.

Programma Afvalwaterketen

Het afvalwater van huishoudens en bedrijven in het beheergebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt via gemeentelijke rioolstelsels aangevoerd op de 129 rioolgemalen en de 13 rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Voor het transport van het afvalwater is 360 km. persleiding in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater wordt zuiveringsslib geproduceerd. Paragraaf 1.6. gaat nader in op de activiteiten binnen het programma Afvalwaterketen.

kosten per programma

Hoofdstuk 3 Overige gegevens

3.1. Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het algemeen bestuur van Waterschap Rijn en IJssel
te Doetinchem

De controleverklaring is ten tijde van de publicatie van de jaarverslaggeving 2014 nog niet afgegeven. Naar verwachting zal deze begin juli 2015 worden ontvangen.

Arnhem, xx juni 2015
Deloitte Accountants B.V.
Was getekend: M.C.J.M. Bekker RA

3.2. Vaststellingsbesluit

Het algemeen bestuur van Waterschap Rijn en IJssel;
gelet op de artikelen 105 tot en met 107 van de Waterschapswet;

besluit:

vast te stellen het jaarverslag en de jaarrekening 2014 te weten:

(bedragen x € 1.000)

Balans

Balans totalen	372.407
----------------	---------

Rekening van lasten en baten

Totaal van lasten en baten	87.237
----------------------------	--------

Negatief resultaat	3.345
--------------------	-------

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur
van 7 juli 2015.

de secretaris-directeur,

de dijkgraaf,

drs. C. Roos

drs. H.Th.M. Pieper

BIJLAGEN BEHORENDE BIJ DE JAARREKENING 2014

Bijlage 1

Overzicht afgesloten projecten 2014 (investeringsvolume)

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Netto-krediet	Uitgaven 31-12-2014
AANLEG EN ONDERHOUD WATERKERINGEN		
Aanleg en onderhoud waterkeringen		
Veiligheid Nederland in Kaart -VNK2	475	455
Realisatie onderhoud paden langs waterkeringen	214	108
Bijdrage hoogwaterbeschermingsprogramma 2014 *1		4.780
Verbetering Westervoortsedijk fase 3		
Aanbrengen verharding Zutphen/Noorderhaven	75	74
INRICHTING EN ONDERHOUD WATERSYSTEMEN		
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen		
Gebiedsproces Baakse Beek	450	492
Aanleg stedelijk water Leusinkbrink en Schollenkamp	80	84
Dortherbeek West vanaf Kring van Dorth	745	385
Reconstructie Neede-Borculo 2e module niet EVZ	449	401
EVZ Berkel Haarlo-Borculo	356	462
Aankoop grond Dortherbeek Bedrijvenpark A1	170	160
Dortherbeek West tot Dorth	18	
Retentie Schipbeek traject Zandvang-Borculoseweg	175	144
Beken Kavelruil Vreeman	106	154
Herinrichting EVZ Oude IJssel-Engbergen	213	258
Bielheimerbeek traject Gaanderen	150	168
Aanpassen watersysteem Doesburg Noord	785	768
Rijnstrangen uitvoering	138	201
Herinrichting Berkel Huis Voorst+2vispassages	630	488
Herinrichting Berkel, Berkelpark	205	190
EVZ Berkel Borculo-Zwierp	383	307
Schipbeek Kooijdijk-Roosdomsweg	265	271
Bijdrage herinrichting Schaarsbeek Bredevoort	125	114
Montferland uitvoering maatregel waterkwaliteitsspoor	59	41
Vervangen beschoeiing Duiven	247	229
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems		
Baggeren AA-Strang-Oude IJssel	495	481
Baggeren Oude Ramsbeek, Eibergen	45	43
Beheer van de hoeveelheid water		
Renovatie gemaal Het Broek Arnhem	1.025	1.040
Electrisch+civieltechnische aanpassing stuwen+gemalen'12	223	229
Vervangen 2 overlaten+revisie gemaal de Liemers	225	234
Monitoring watersystemen		
Implementatie Integraal Meetplan watersysteem	2.131	2.231

*1) betreft jaarlijkse bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma conform bestuursakkoord water

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Netto-krediet	Uitgaven 31-12-2014
BOUW EN EXPLOITATIE ZUIVERINGSTECHN. WERKEN		
Getransporteerd afvalwater		
Renovatie Rijngemaal	3.822	3.607
Transportsysteem FC Borculo-FC Lochem	2.488	2.464
Aanpassing BBS-BOA's incl. gemalensysteem	245	266
Transportsysteem Lochem-Zutphen	14.018	13.923
Op orde brengen Riologemalen Rheden	500	499
Transportsysteem RBT A18 naar Europaweg	575	555
Regionale Hoofdpost voor afvalwaterketen	140	138
Vervanging AC Persleiding Loo-Groessen	700	657
Gezuiverd afvalwater		
Stimuleringsbijdrage Driemark Brinkheurne	261	58
Aanpassing RWZI's wachtdienst	210	227
Energiefabriek Olburgen	1.160	1.080
Aanleg transportleiding Nieuw-Dijk	144	143
BEHEERSEN VAN LOZINGEN		
Rioleringsplannen en subsidies lozingen		
OAS-en Zutphen/Berkelland/Etten	185	167
Plannen van aanpak 18 gemeenten waterkwaliteitsspoor	329	258
ONDERSTEUNING		
Informatiebeleid en automatisering		
Vervanging storage	195	193
Centrale technische ondersteuning		
Vervanging vrachtwagen	170	170
Vervanging Bedrijfswagens 2014	200	201
TOTAAL AFGESLOTEN PROJECTEN	35.999	39.598
Reeds geactiveerd investeringsvolume voorgaande jaren		31.576
Geactiveerd investeringsvolume 2014		8.022

Bijlage 2

Overzicht werken in uitvoering 2014 (investeringsvolume)

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Netto-krediet	Uitgaven 31-12-2014
AANLEG EN ONDERHOUD WATERKERINGEN		
Beheersinstrumenten waterkeringen		
Beheer register primaire waterkeringen	632	0
Legger Regionale Waterkeringen	55	23
Aanleg en onderhoud waterkeringen		
Groot onderhoud inspectiepaden waterkeringen	650	651
INRICHTING EN ONDERHOUD WATERSYSTEMEN		
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen		
Uitvoering Integraal inrichtingsplan OUDE-IJssel	4.863	1.630
Overdracht stedelijk water	638	619
Waterberging Groot Holthuizen Zevenaar	1.111	570
Braambrug-instroom Zoddebeek	1.542	1.376
Stuw, watermolen, vispassage Berenschot	665	86
Herinrichting EVZ Groenlose Slinge(vanaf Beiershorst-Beekvliet)	589	554
EVZ Oude IJssel Aa-strang	284	247
Herinrichting Waalse water	240	262
Vispasseerbaar maken onderleider Schipbeek-Twentekanaal(BK)	798	306
Buurserbeek vispassages fase 1	125	263
Boven-Slinge, traject Varsseveld	45	48
Herinrichting Berkel Almen-Zuid	1.356	712
Buurserbeek Lankhorsterbrug-Veddersbrug-Mentinksweg	698	236
Herinrichting Dortherbeek Midden en Oost	338	209
Bakerwaard EVZ Baakse Beek	237	195
Bijdrage Retentie Op de Bleek Eibergen	80	-11
Proceskosten Programmabureau	296	342
Aaltense Goor/Zwarte Veen	2.000	2.212
Renovatie Stuw Voorst	480	455
Stapsteen Oosterwijkse Vloed/Baakse Beek	750	152
Beekherstel Hackfort/suideras fase 1	324	107
Aanpassing verdeelwerk Baakse Beek + Groene Kanaal	480	454
Planvorming 1e fase inrichting Aaltense Goor en Zwarte Veen	0	275
Overdracht stedelijk water Lochem	108	108
Vispassages Baakse Beek en Grote Beek(BK)	445	441
Vispasseerbaar maken monding Berkel (BK)	371	57
Herinrichting Buurserbeek Buurserstraat-Schansweg	665	436
Groene Slingeplan Aalten	370	8
Stuw Den Helder Boven-Slinge Winterswijk	400	52
Projectmonitoring	96	97
Oude IJssel fietspaden	0	57
Actualisatie Toetsing Normering Regionale Wateroverlast	350	198
Optimalisatie Watersysteem Lichtenvoorde fase 1	285	262

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Netto-krediet	Uitgaven 31-12-2014
INRICHTING EN ONDERHOUD WATERSYSTEMEN		
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen		
EVZ Oude IJssel monding Aa-Strang	65	62
Restauratie+herbestemming gemaal Oude Rijn-Pannerden	170	48
Vernatting landgoed Verwolde, Ampsen + Kranengoor	180	3
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems		
Baggeren landelijk en stedelijk gebied	1.240	940
Beheer van de hoeveelheid water	0	0
EVZ Oude IJssel inrichting De Pol	485	116
Renovatie bruggen fase 2	570	431
Renovatie stuwen en gemalen 2012	600	599
Aanpassen kunstwerken Keizersbeek	1.500	763
Renovatie stuw Warken	590	40
Renovatie gemaal Grote Beek+Baakse Beek	420	164
BOUW EN EXPLOITATIE ZUIVERINGSTECHNISCHE WERKEN		
Getransporteerd afvalwater		
Gemaal Bedrijvenpark A1 met persleiding	300	276
Renovatie automatisering RWZI Lichtenvoorde+BBS+BOA incl. uitrol	4.500	3.471
Verlegging(en) i.v.m. N18 Varsseveld-Enschede	0	13
Aanpassing transportsysteem gemaal Nieuw-Dijk, gemaal Didam	160	86
Nieuwb.gemaal Stationsstr. incl.amovering gemaal Hamburgerbroek	1.250	67
Gezuiverd afvalwater		
RWZI Haarlo uitbreiding en renovatie	12.110	12.026
Nieuwbouw RWZI Dinxperlo	11.635	11.501
Aanpassing RWZI Varsseveld	2.500	2.502
Implementatie Z-info	160	112
RWZI Aalten renovatie deel influentontvangwerk incl. geurbestrijding	475	365
Maatregelen Biogasveiligheid RWZI Olburgen	248	28
RWZI Holten: Uitbreiding beluchtingscapaciteit	90	49
Verwerkt Slib		
Aanpassing Slibindikking Zutphen	600	566
INRICHTING EN ONDERHOUD VAARWEGEN en HAVENS		
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens		
Renovatie sluis Doesburg-perceel 1 t/m 4	4.550	2.968

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Netto krediet	Uitgaven 31-12-2014
BEHEERSEN VAN LOZINGEN		
Rioleringsplannen en subsidies lozingen		
OAS voor 10 zuiveringskringen	250	139
ONDERSTEUNING		
Informatiebeleid en automatisering		
Transitie BGT	225	70
Centrale tractie onderhoud		
Europese aanbesteding onderhoudsmaterieel	3.180	2.476
TOTAAL ONDERHANDEN WERK	70.419	53.570
Reeds geactiveerd investeringsvolume voorgaande jaren		39.293
Geactiveerd investeringsvolume 2014		14.277

Bijlage 3

Overzicht voorbereidingskredieten en grondverwervingskrediet

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Netto-krediet	Uitgaven 31-12-2014
Uitvoeringsplan Hallerlaak	95	71
EVZ Baakse Beek traject Batsdijk-Kunnerij	95	-51
Uitvoering plan maatregel WKS Rheden	19	14
Uitvoering GGOR Havikerwaard	70	46
Dijkverbetering Pannerden-Loo HWBP	100	32
Tuindorp	50	16
Vervangingsinvest. kademuren Arnhem, Doesburg, Zutphen	65	81
Herinrichting Boven Slinge Burloseweg	95	30
Stroomkanaal van Hackfort verbetering waterveiligheid	100	133
Vervanging automatisering RWZI Zutphen+bijbehorende gemalen	230	13
Verleggen persleiding langs A12 i.v.m. A15	100	31
Wateropgave Arnhem Noord, fase 2	52	22
Retentie Winterswijk-West	60	30
Optimalisatie watersysteem Lichtenvoorde, fase 2	95	0
Optimalisatie Buurserbeek traject grens-Braambrug	74	41
Optimalisatie Zoddebeek	74	33
Renovatie gemaal Ter Hunnepe	50	11
EVZ Baakse beek centrum Vorden	25	18
Overdracht bruggen gemeente Lochem	100	1
Alginaatwinning Zutphen	245	69
Bijhouding BGT	55	1
RWZI Aalten bedrijfszeker herstellen + betonrenovatie	50	2
RWZI Winterswijk aanpassing slibindikking	50	0
Tussentelling	1.949	644
Grondverwervingskrediet	5.000	1.929
Totaal	6.949	2.573

Bijlage 4 Staat vaste activa

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving beleidsveld	Aanschafwaarde per 1-1-2014	Investerings / Mutatie	Afschrijvingen t/m 1-1-2014	Boekwaarde 01-01-2014	Afschrijving 2014	Boekwaarde 31-12-2014	Rente	Kapitaal-kosten totaal
<u>Immateriële activa</u>								
Bestuur en externe communicatie	2.228		2.198	30	15	15	1	16
Aanleg en onderhoud waterkeringen (HWBP)	8.893	4.780	508	8.385	391	12.774	293	684
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	1.789	58	296	1.493	53	1.498	41	94
Subtotaal immateriële activa	12.910	4.838	3.002	9.908	459	14.287	335	794
<u>Materiële activa</u>								
Planvorming	1.518		1.013	505	69	436	13	82
Aanleg en onderhoud waterkeringen	19.092	301	7.620	11.472	628	11.145	313	941
Inrichting en onderhoud watersystemen	133.294	10.922	47.636	85.658	4.003	92.577	2.450	6.453
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	291.406	6.282	114.835	176.571	7.953	174.900	4.872	12.825
Inrichting en onderhoud vaarwegen	16.118	156	4.970	11.148	559	10.745	578	1.137
Beheersen van Lozingen	694	7	345	349	49	307	9	58
Bestuur en externe communicatie	3.837		690	3.147	101	3.046	87	188
Ondersteuning	54.480	1.430	25.356	29.124	2.175	28.379	797	2.972
Subtotaal materiële activa	520.439	19.098	202.465	317.974	15.537	321.535	9.119	24.656
<u>Onderhanden werk</u>								
Vorbereidings- en grondverweringskrediet	2.393	180		2.393		2.573		
Subtotaal onderhanden werk	2.393	180		2.393		2.573		
<u>Financiële vaste activa</u>								
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	11.164	497		11.164		11.661	316	316
Bestuur en externe communicatie	691			691		691	19	19
Ondersteuning	7.756	-268		7.756		7.488	211	211
Subtotaal financiële activa	19.611	229		19.611		19.840	546	546
Totaal	555.353	24.345	205.467	349.886	15.996	358.235	10.000	25.996

Bijlage 5 Staat van personeelslasten

(bedragen x € 1.000)

Afdelingen	FTE's				Begroting				Jaarrekening			
	Formatie Begroting 2014	Bezetting Inclusief boven-formatief ultimo 2014	Personeel van derden	Totaal	Totaal Sal./Soc. Ist. 2014	Overige pers. kosten 2014	Activering personeels-lasten	Totaal Pers. kosten 2014	Salaris incl. / sociale lasten	Overige personele kosten /baten	Activering personeels-lasten	Totaal 2014
Bestuur					662	21	0	683	625	62	0	687
Staf	26,70	31,28	0,28	31,55	2.181	1.385	-15	3.551	2.413	493	-44	2.862
Middelen	52,90	51,02	3,14	54,16	3.487	169	-23	3.633	3.171	406	-93	3.484
Planvorming	49,35	50,89	4,85	55,73	3.873	177	-535	3.515	3.556	460	-270	3.746
Uitvoering	204,10	207,19	5,21	212,40	12.597	950	-3.227	10.320	12.657	972	-2.916	10.713
<i>subtotaal</i>	<i>333,05</i>	<i>340,37</i>	<i>13,47</i>	<i>353,85</i>	<i>22.800</i>	<i>2.702</i>	<i>-3.800</i>	<i>21.702</i>	<i>22.422</i>	<i>2.393</i>	<i>-3.323</i>	<i>21.492</i>
Baten						0		-50				-130
Totaal	333,05	340,37	13,47	353,85	22.800	2.702	-3.800	21.652	22.422	2.393	-3.323	21.362

Bovenstaand overzicht bevat de personele bezetting in fte's, daarnaast treft u de totale personele lasten aan zoals u deze in de rekening van lasten en baten aantreft.

Bijlage 6

Staat van langlopende leningen

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Stand per 1-1-2014	Vermeerderingen	Verminderingen gewone aflossing	Extra aflossing	Stand per 31-12-2014
Financiële instellingen	284.397	50.000	4.440	1.362	328.595
Subtotaal	284.397	50.000	4.440	1.362	328.595
Waarborgsommen	6				6
Totaal	284.403	50.000	4.440	1.362	328.601
Reguliere aflossing 2015 *)			37.872		
Gemiddelde looptijd			10 jaar		

*) Toelichting op aflossing 2015:

Op grond van de wet- en regelgeving wordt in dit overzicht ook de aflossingsverplichting voor het volgende begrotingsjaar vermeld. In 2015 worden, naast de reguliere aflossingen, drie leningen met een totale omvang van € 36,0 mln. volledig afgelost.

Bijlage 7

Renteomslag

Financiering van de kapitaaluitgaven en de renteomslag

Renteberekening

(bedragen x € 1.000)

Boekwaarde 1-1-2014	347.493	
Boekwaarde 31-12-2014	<u>355.662</u>	
Gemiddeld per jaar		351.578

Leningen

Vaste financieringsmiddelen 1-1-2014	284.398	
Vaste financieringsmiddelen 31-12-2014	<u>328.595</u>	
Gemiddeld per jaar		306.497

Reserves en voorzieningen 1-1-2014	14.902	
Reserves en voorzieningen 31-12-2014	<u>11.688</u>	
Gemiddeld per jaar		13.295

Netto kapitaaltekort		<u>31.785</u>
-----------------------------	--	----------------------

Rentekosten en -opbrengsten

Rente van geldleningen		9.537
Bespaarde rente eigen vermogen		370
Rente rekening courant /kasgeldlening		<u>93</u>
Totaal te verdelen rente		10.000
af: rente boekwaarden met een afwijkend rente %		<u>-465</u>
Te verdelen over restant boekwaarden		<u>9.535</u>

Renteomslag inclusief dividend

Gemiddelde boekwaarde 2014	351.578
af: boekwaarde met vast percentage	<u>6.638</u>

Omslagpercentage: $9.535 / 344.940 \times 1\% = \underline{\underline{2,8\%}}$